

PEDAGOGISCH BELEIDSPLAN

Kindcentrum de Hoven

2019-2020

DAGOPVANG 0-4 jaar

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Leeswijzer	4
Deel 1 De visie	5
1.1 Missie en visie	5
1.2 Pedagogische uitgangspunten	6
1.3 Pedagogische basisdoelen	8
1.4 De ontwikkeling van het kind	11
1.4.1 Welbevinden en betrokkenheid	11
1.4.2 Ontwikkelgebieden	11
Deel 2 Pedagogisch beleid	14
2.1 Randvoorwaarden om pedagogische doelen te bereiken	14
2.1.1 Stamgroepen	14
2.1.2 Vaste gezichtencriterium	15
2.1.3 Mentorschap	15
2.1.4 Verlaten van de stamgroep	16
2.1.5 Beroepskracht-kind-ratio (BKR)	17
2.1.6 Extra dagdelen of ruilen van dagen	17
2.1.7 Achterwachtregeling	17
2.1.8 Drie –uursregeling	17
2.1.9 Vier- ogen- principe	18
2.1.10 Wennen en overgaan naar een andere groep	18
2.2 Middelen om pedagogische doelen te bereiken	19
2.2.1 Interactie tussen pedagogisch medewerker en kind	19
2.2.2 De groep	20
2.2.3 Inrichting en materialen	21
2.2.4 Activiteitsaanbod	23
2.2.5 De mentor en het observeren van kinderen	25
2.2.6 De doorgaande lijn	25
2.2.7 Oudercontacten	26
2.3 Pedagogisch handelen	26
2.3.1 Brengen	26
2.3.2 Tafelmomenten	28
2.3.3 Spelen en leren	30
2.3.4 Slapen en verzorgen	35
2.3.5 Ophalen en overdracht	37
2.3.6 Kinderparticipatie	37

Deel 3 De kwaliteit	38
3.1 Inspectie Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen (Veiligheid en gezondheid)	38
3.2 Deskundigheidsbevordering	38
3.3 Aandacht voor pedagogische kwaliteit	38
3.4 Protocollen	38
3.5 Het kind volgen	39
3.6 Het zorgteam	41
3.7 Veiligheidsbeleid	42
3.8 Samenwerking met ouders	42
3.9 Personeel	43
3.9.1 Vaste pedagogisch medewerkers	43
3.9.2 Beroepskrachten in opleiding	43
3.9.3 Management	49
Nawoord	50
Literatuur	51

Inleiding

Voor u ligt het pedagogisch beleidsplan van de dagopvang 0-4 jaar van Kindcentrum de Hoven. Kindcentrum de Hoven is een voorziening waarin onderwijs en opvang integraal samenwerken en de ontwikkeling van het kind van 0 tot 13 centraal stellen. Aan de achterkant zijn Ons Kindbureau en ATO-schoolbestuur de twee moederorganisaties die ons Kindcentrum mogelijk maken. Aan de voorkant treden we naar buiten als één Kindcentrum: **Kindcentrum de Hoven**.

Vanuit onze waarden en visie op ontwikkeling beschrijven we hierin hoe dit tot uiting komt in ons pedagogisch handelen. Vanuit dat vertrekpunt beschrijven we op welke manier we gehoor geven aan alle zaken vanuit wet- en regelgeving.

Dit pedagogisch beleid biedt alle medewerkers houvast bij het dagelijkse werk met kinderen, geeft richting aan het pedagogisch handelen en zorgt voor een eenduidige aanpak. Tevens biedt het ouders en andere belangstellenden inzicht in hoe wij het pedagogisch handelen op Kindcentrum de Hoven vormgeven.

Leeswijzer

Ons pedagogisch beleidsplan bestaat uit drie delen.

Deel 1 begint met onze visie, bestaande uit een mens- en kindbeeld. Ons kindbeeld is door ons vertaald naar een aantal pedagogische uitgangspunten. Vanuit onze visie werken wij aan de vier pedagogische basisdoelen, zoals die vanuit wet- en regelgeving aan de kinderopvang worden opgelegd. De ontwikkelingsgebieden die gestimuleerd worden door te werken aan de pedagogische basisdoelen, worden ook in dit deel benoemd.

Deel 2 beschrijft de vier pedagogische basisdoelen en hoe wij hier vorm aan geven. Het pedagogisch handelen van onze medewerkers is hierbij het belangrijkste middel en wordt dan ook uitgebreid beschreven aan de hand van het dagritme op de werkvloer.

In **deel 3** tenslotte, wordt de borging van kwaliteit, de samenwerking met ouders en de eisen m.b.t. personeel nader beschreven*.

*Ten behoeve van de leesbaarheid zal in dit beleidsplan worden gesproken van 'medewerker' voor zowel de mannelijke als de vrouwelijke vorm pedagogisch medewerker en van 'wij', als zijnde Kindcentrum de Hoven. Daar waar 'zij' staat dient 'hij/zij' gelezen te worden en daar waar gesproken wordt van 'ouders', dient 'ouder(s)/verzorger(s)' gelezen te worden. Daar waar Manager staat, wordt de manager Opvang bedoeld. Daar waar plein- coördinator wordt genoemd, wordt verwezen naar de plein coördinatoren van de baby- en peuterspeelpleinen. Bij zowel de babyspeelpleinen als de peuterspeelpleinen is er één plein coördinator aangesteld. Met de term 'opvang' bedoelen we kinderopvang voor de 0 tot 4-jarigen en met de term 'BSO' bedoelen we de buitenschoolse opvang.

Deel 1 Visie

een plek waar **ouders** hun kinderen in **vertrouwen** achterlaten en waar **kinderen** kunnen groeien

1.1. Missie en visie

Wat is onze missie?

Ontwikkel jezelf en groei samen

Drie waarden spelen in onze visie een belangrijke rol: vertrouwen, veiligheid en verantwoordelijkheid. We hebben veel vertrouwen in kinderen, we bieden hen een veilige omgeving en zijn ons bewust van de verantwoordelijkheid die wij hebben voor de kinderen en hun ouders.

Deze waarden zijn richtinggevend voor de manier waarop wij binnen ons Kindcentrum met elkaar omgaan:

- Ik ken mijn grens en houd rekening met de grens van de ander.
- Ik ben aanspreekbaar op mijn gedrag.
- Ik ga netjes om met mijn omgeving en met de materialen.
- Ik waardeer en respecteer de inbreng van anderen.

Vanuit deze waarden creëren we samen met kinderen en ouders een leergemeenschap waarin welbevinden, betrokkenheid en competentie kernbegrippen zijn, gebaseerd op het gedachtegoed van Reggio Emilia en het ervaringsgericht onderwijs. Kinderen die zich prettig voelen, durven bekende paden te verlaten en zich open te stellen voor wat er op hen afkomt. Als zij (ook) betrokken zijn, werken ze intensief en geconcentreerd aan activiteiten en opdrachten. Welbevinden en betrokkenheid zijn dan ook belangrijke voorwaarden voor ontwikkeling; ze bevorderen de competentie, de bekwaamheid van kinderen. Door het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen te bevorderen, krijgt ieder kind optimale kansen om zichzelf te ontwikkelen en samen met anderen te groeien. In onze Kindcentrumgids is onze missie en visie uitgebreid omschreven. Deze is te vinden op onze website www.kcdehoven.nl

Vanuit welke visie werken wij?

Ieder kind is uniek

Kinderen hebben verschillende karakters, talenten, behoeften en leervragen.

Kinderen leren van elkaar

Door met elkaar te communiceren, te spelen en samen te werken, leren kinderen veel van elkaar.

Het kind is eigenaar van zijn eigen leren

Kinderen geven in ons Kindcentrum mede sturing aan hun ontwikkeling. De rol van onze medewerkers is hierbij essentieel, zij zijn medeverantwoordelijk voor het leren van de kinderen.

Kinderen zijn nieuwsgierig

Kinderen zijn gedreven om ontdekkingen te doen. Van binnenuit willen zij leren en zich verder ontwikkelen. Ze zijn nieuwsgierig en leergierig.

Kinderen ontwikkelen zich in een doorgaande lijn

Wij vinden het belangrijk dat ieder kind een doorgaande ontwikkeling kan doorlopen. Daarom zijn opvang en onderwijs ondergebracht onder één dak, werken de medewerkers van opvang en onderwijs nauw met elkaar samen en is er binnen het Kindcentrum sprake van één pedagogisch klimaat.

Kinderen ontwikkelen zich in brede zin

Kinderen verwerven kennis en basisvaardigheden, maar ontwikkelen ook allerlei andere competenties en vaardigheden, zoals sociale, morele, emotionele, motorische, communicatieve en creatieve competenties.

Kinderen mogen fouten maken

De Hoven is een lerende organisatie op alle niveaus. Voor kinderen geldt dat we ze willen laten ervaren dat fouten maken leerzaam is.

De missie en visie van de Hoven zijn richtinggevend voor de manier waarop medewerkers omgaan met elkaar, met kinderen en met ouders.

1.2. Pedagogische uitgangspunten

Binnen de opvang van Kindcentrum de Hoven laten wij ons wat betreft onze visie op menszijn, de ontwikkeling van kinderen en opvoeden, inspireren door de pedagogiek van Reggio Emilia en Emmi Pikler

Wat is Reggio Emilia?

Bij de visie van Reggio Emilia gaat men ervan uit dat ieder kind dat geboren wordt competent, krachtig en intelligent is en wel beschikt over 100 talen om met zijn omgeving te communiceren = het krachtige kind! Kinderen zijn nieuwsgierig en ze benaderen hun wereld met al hun zintuigen en vermogens. Ze ontwikkelen gedachten, ideeën en fantasieën. Jonge kinderen zijn onderzoekers en makers: zij geven vorm aan hun eigen ontwikkeling. Natuurlijk zijn zij afhankelijk van volwassenen om hen heen. Want al is hun vermogen zo groot, Ze hebben een volwassenen nodig om zich in hen te verdiepen, naar hen te kijken en te luisteren. Zij hebben begeleiders nodig die kijken naar hun onderzoeksvragen en hun ruimte, materialen en situaties aanbieden om verder te kunnen ontwikkelen.

Het krachtige kind

Elk kind is nieuwsgierig en leergierig en onderzoekt de wereld om hem heen. Het leert en ontwikkelt zichzelf in interactie met zijn omgeving. Elk kind beschikt over het vermogen zijn eigen kennis te produceren. Dit beeld van een component, krachtig en intelligent kind laat zien dat kinderen zelf richting geven aan hun ontwikkeling en groei, zij nemen zelf initiatief door te onderzoeken en vragen te stellen in potentie over onuitputtelijk veel capaciteiten beschikken. Een kind is geen onbeschreven blad met een leef hoofd dat door de volwassenen gevuld moet worden met kennis en inzicht, zoals men 200 jaar geleden dacht.

Dat kinderen competent, krachtig en intelligent zijn, betekent niet dat zij niet gevoed en beschermd hoeven te worden en dat volwassenen geen bijdrage zouden moeten leveren aan hun ontwikkeling. Integendeel.

De volwassenen moeten onvoorwaardelijk (bescherming, voeding en ondersteuning bieden) aanwezig zijn om het mogelijk te maken waar het uiteindelijk om gaat: **de unieke ontwikkeling van unieke kinderen**. De taak van volwassenen is te onderzoeken wat het kind bezig houdt, te kijken, te luisteren en hierop in spelen .

De 3 pedagogen

Kinderen leren door interactie met hun omgeving. Door de ervaringen die zij opdoen vormen zij hun eigen theorieën over hun leefwereld maar ook aan wat andere kinderen en volwassenen daarover te zeggen hebben. Binnen deze context hebben kinderen "3 opvoeders", 3 pedagogen die van betekenis zijn:

- de andere kinderen
- de volwassenen
- de fysieke omgeving

De eerste pedagoog, de kinderen

De eerste en belangrijkste pedagoog voor kinderen zijn de andere kinderen. Kinderen leren zichzelf kennen in confrontatie en ontmoeting met andere. Het zijn vooral de andere kinderen die een kind een spiegel voorhouden waarin ze zichzelf herkennen of onderscheiden. Kinderen verstaan elkaars taal, al spreken ze nog geen woord. Ze herkennen in elkaar de gelijkenissen en verschillen. Door samen te werken ontdekken kinderen waarin zij met elkaar overeen komen en waarin zij verschillen. Elk kind levert een bijdrage aan deze ontdekkingstocht. Samen met de begeleiders leren de kinderen deze verschillen te benutten en te waarderen.

De tweede pedagoog, de begeleiders

De begeleiders hebben de taak ervoor te zorgen dat de kinderen optimaal van elkaar kunnen leren. In hun werk nemen ze de houding aan van een onderzoeker, ze onderzoeken wat de kinderen bezig houdt en waarom. Het is hun taak om de kinderen te stimuleren, om ideeën te laten ontwikkelen en zich voorstellingen te laten maken van hoe iets werkt. De begeleiders creëren mogelijkheden voor volgende stappen in de ontdekkingstocht van de kinderen. Om kinderen op deze manier te begeleiden moeten de begeleiders goed naar de kinderen luisteren om zich een idee te kunnen vormen van de redenen waarom kinderen ergens in geïnteresseerd zijn. Kinderen zijn de hoofdrolspelers van hun eigen ontwikkeling waar zij ontwikkelen niet als de begeleiders geen mogelijkheden en voorwaarden zouden scheppen. De begeleiders zorgen ervoor dat de kinderen in groepjes van elkaar kunnen leren, kunnen spelen en communiceren.

De derde pedagoog, de fysieke omgeving

Tot de ruimte hoort niet alleen de ruimte op zich, maar ook de materialen en ervaringen die zij bieden en de functies die er plaats vinden. De indeling van de ruimte en het aanbod van materialen moeten aangepast zijn aan het ontdekken en onderzoeken van de kinderen. De ruimte moet een uitdaging geven om te ontdekken en te onderzoeken, ze moet flexibel zijn zodat de indeling aangepast kan worden aan de behoeftes van de kinderen en dat moet een overzicht en structuur bieden zodat kinderen er optimaal gebruik van kunnen maken. De ruimte en de materialen stimuleren de kinderen tot leren en spelen; zij vertellen een eigen verhaal en stellen eigen vragen en hebben daarom een eigen pedagogische waarde als derde pedagoog.

Emmi Pikler als onderdeel van onze pedagogische visie

Emmi Pikler werd in 1902 in Wenen geboren. Ze werd in het kinderziekenhuis van de Universiteit van Wenen opgeleid tot kinderarts door professor Von Pirquet en Kinderchirurg Salzer. Door hun invloed kwam Pikler tot inzichten over lichaam, beweging en preventie die bepalend waren voor haar latere werk. Preventie betekent voor Pikler vooral het creëren van een omgeving die een gezond leven en een gezonde ontwikkeling bevordert. In 1935 kreeg Emmi Pikler een vergunning om zich als zelfstandig kinderarts in Hongarije te vestigen. Tien jaar lang werkte Pikler in haar eigen kinderartspraktijk. Wekelijks bezocht ze gezinnen om hen te ondersteunen en concrete aanwijzingen te geven. Ze leerde ouders vooral te vertrouwen op de aangeboren competentie van het kind en het eigen ritme van het kind te respecteren. Emmi Pikler zag dat deze kinderen over het algemeen vrolijke, nieuwsgierige en coöperatieve kinderen werden. Gedurende die jaren hield ze al voordrachten over haar visie op de verzorging van baby's en peuters. Na de tweede wereldoorlog werd ze gevraagd de leiding op zich te nemen van een kindertehuis in Boedapest. Dit huis wordt Lóczy genoemd, naar de straat waarin het gevestigd was, en kreeg later de naam Emmi Pikler Instituut voor Methodologisch Onderzoek. Hier kon zij haar pedagogische ideeën verder uitwerken en onderzoeken. Pikler leidde zelf de verzorgsters op. Zij deed dat vanuit haar visie dat de baby al vanaf zijn geboorte kan communiceren en leren, en dat het de taak van de volwassene is om de voorwaarde te creëren dat het kind daadwerkelijk kan communiceren en leren zodat hij steeds zelfstandiger zal worden. De twee belangrijkste uitgangspunten in de visie van Emmi Pikler zijn: respectvolle verzorging en vrije bewegingsruimte.

Emmi Pikler over respectvolle verzorging

Pikler ging ervan uit dat het verzorgen van een baby al opvoeden is. De verzorgingsmomenten tijdens het eten, het verschonen, het aan- en uitkleden biedt de mogelijkheid om regelmatig op een plezierige manier samen te zijn met het kind. Het is een belangrijke activiteit voor zowel leidster als kind. Door veel tijd, aandacht en energie aan dit één- op-één-contact te besteden, bouwen leidster en kind een hechte band met elkaar op. Het is het moment om samen te zijn en elkaar te leren kennen.

Wanneer de volwassene de tijd neemt om zich aan het tempo van het kind aan te passen, krijgt het kind de kans zich in te stellen op de handelingen en mee te doen aan het samenspel. Daardoor ervaart het, zo jong als het is, dat het invloed kan uitoefenen op situaties waar het deel aan neemt.

Emmi Pikler hechtte veel waarde aan een zorgvuldige, aandachtige fysieke verzorging van het kleine kind. Dit geeft het kind een gevoel van geborgenheid. Het gevoel van veiligheid is een van de belangrijkste voorwaarden voor het kind om met plezier te kunnen bewegen en zelfstandig te spelen. Alleen wanneer het kind deze innerlijke zekerheid voelt het gevoel van geliefd te zijn, heeft hij de interesse en de energie om zichzelf en zijn omgeving te onderzoeken. Een vrije bewegingsontwikkeling is daarom altijd onlosmakelijk verbonden met een aandachtige, liefdevolle verzorging.

Vrije bewegingsruimte volgens Emmi Pikler

Het onderzoek van Emmi Pikler toonde aan dat een baby niet alleen het actief samenzijn met zijn ouders/ verzorgers nodig heeft maar dat hij ook net zo veel tijd en ruimte nodig heeft waarin hij zich vrij kan bewegen.

De uitkomsten laten zien hoe belangrijk en zinvol spontane activiteiten zijn. Welke functie ze vervullen en aan welke voorwaarden de omgeving moet voldoen om vrije activiteit voor de baby mogelijk te maken. Bovendien wordt duidelijk hoe de sensomotorische ontwikkeling van een baby samenhangt met wat hij dagelijks aan nieuwe indrukken opdoet en zich eigen maakt. De conclusies van het onderzoek tonen onomstotelijk aan hoe groot het belang van vrijheid van beweging en activiteit is op de persoonlijkheidsvorming van de baby.

Emmi Pikler wist dat baby's van ons afhankelijk zijn. Een tegelijkertijd zei ze : baby's zijn niet alleen afhankelijk van ons. Ze komen op de wereld met veel mogelijkheden, de baby is volgens Pikler competent.

Emmi Pikler wees op het belang dat het kind de bewegingsontwikkeling in zijn eigen tempo door kan maken. Een ontwikkeling zonder hulp en inmenging van volwassenen. Niet alleen beweegt een kind zich dan harmonieus; het beïnvloedt ook de algehele ontwikkeling, met name zijn zelfbewustzijn en zijn zelfvertrouwen komen hierdoor tot stand.

1.3. Pedagogische basisdoelen

Deze vier basisdoelen zijn ontleend aan het model van professor J.M.A. Riksen-Walraven. Zij omschrijft in "De Kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang" (2004/ pp 100-124) vier basisdoelen voor opvoedingssituaties:

1. het bieden van emotionele veiligheid voor het kind;
2. het bieden van mogelijkheden voor de kinderen om persoonlijke competenties te ontwikkelen;
3. het bieden van mogelijkheden voor de kinderen om sociale competenties te ontwikkelen;
4. het bevorderen van de morele competentie, de overdracht van waarden en normen.

In dit hoofdstuk zetten we de doelen uiteen en beschrijven hoe we invulling geven aan deze basisdoelen.

1. Het bieden van emotionele veiligheid voor het kind

Dit is de basis van elk handelen in onze kinderopvang. Kinderen moeten zich "thuis" voelen, moeten zich kunnen ontspannen en zichzelf kunnen zijn. Pas dan kunnen ze zich verder ontwikkelen. Kinderen halen hun gevoel van veiligheid uit drie bronnen:

1. Vaste ¹ en sensitieve pedagogisch medewerkers. De beschikbaarheid van sensitief reagerende medewerkers is bevorderlijk voor de veerkracht van kinderen, ook op de langere termijn.
2. De aanwezigheid van bekende leeftijdsgenoten. In een vertrouwde groep kunnen kinderen gevoelens van verbondenheid en sociale verantwoordelijkheid ontwikkelen.
3. De inrichting van de omgeving. Denk daarbij aan akoestiek, licht, kleur en indeling van de ruimte. Bij het maken van keuzes rondom de omgeving, wordt dit als uitgangspunt genomen.

Bij Kindcentrum de Hoven zijn er voor de kinderen per groep een vast team van medewerkers. Zo zijn er zowel voor de kinderen als voor de ouders steeds vertrouwde gezichten. Het kind is op de groep met bekende leeftijdsgenootjes zodat het kind zich daardoor veilig kan voelen. De kinderen leren ontzettend veel van elkaar. Er wordt gezorgd dat er aan alle kinderen evenveel aandacht wordt gegeven, elk kind wordt gerespecteerd. De

---

¹ Zie randvoorwaarden

medewerkers staan model en zorgen voor rijkdom en zingeving vanuit hun diversiteit. Ze zijn verantwoordelijk voor de inrichting van de groepsruimte en zorgen ervoor dat de ruimte prikkelt tot verkenning, aftasten, ontdekken, spelen, ravotten, discussiëren en expressie in allerlei vormen. Een avontuurlijke plek waar iets te beleven valt.

2. Het bevorderen van persoonlijke competenties

De intentie van dit basisdoel is het ontwikkelen van de brede persoonskenmerken, zoals veerkracht, zelfstandigheid, zelfvertrouwen en flexibiliteit. Deze kenmerken stellen kinderen in staat om allerlei typen problemen en ervaringen adequaat aan te pakken en zich goed aan te kunnen passen aan veranderende omstandigheden. Het begrip 'persoonlijke competentie' omvat ook de competenties van kinderen op verschillende ontwikkelingsgebieden, zoals de motorische, de creatieve, de taal- en de cognitieve ontwikkeling. Het kind kan hierdoor leren problemen adequaat aan te pakken en zich goed aan te passen aan veranderende omstandigheden. Het kind leert en ontdekt wie het is, wat het kan, welke interesses het heeft, welke vaardigheden er nodig zijn in welke situaties. Door betekenisvolle omgevingen en ontdeksituaties te creëren, kunnen kinderen het leven leren. Dit gebeurt vanuit een holistisch perspectief, waarbij autonomie, relatie en competentie trefwoorden zijn.

3. Het bevorderen van sociale competenties

De sociale competentie is ook verworven in het bevorderen van de persoonlijke competentie, maar is toch ondergebracht als een afzonderlijke doelstelling. De rede hiervan is dat kinderen op kindcentra al op veel jongere leeftijd in aanraking komen met leeftijdsgenoten, dit biedt mogelijkheden om vaardigheid te verkrijgen in het omgaan met en het aangaan van relaties met andere kinderen.

Bij Kindcentrum de Hoven gaan onze medewerkers continue in dialoog met de kinderen en stimuleren de kinderen om onderling te communiceren. De sociale competentie wordt aangemoedigd door de kinderen met activiteiten zoals puzzelen, knutselen, buiten spelen en te laten samenwerken. Het kind bevindt zich gedurende dag tussen verschillende leeftijdsgenootjes en leert zo elkaar te helpen, iets voor elkaar over te hebben en elkaar te stimuleren en te prikkelen. De kinderen nemen voortdurend deel aan een groep en daarmee ook aan vaste groepsgebeurtenissen zoals samen eten en drinken, liedje zingen, samen opruimen.

4. Het bevorderen van de morele competentie

Om in de samenleving te kunnen functioneren, is het nodig dat kinderen de waarden, normen en regels van de maatschappij waarin zij leven, leren kennen en zich eigen maken. Het overbrengen van waarden en normen speelt in de opvoeding van kinderen voortdurend een rol. Waarden geven uitdrukking aan de betekenis die mensen hechten aan bepaalde gedragingen of gebeurtenissen.

Het zijn ideeën of opvattingen die aangeven hoe belangrijk mensen iets vinden. Waarden zijn onmiskenbaar cultuur gebonden. Ze veranderen in de loop van de tijd en variëren van samenleving tot samenleving. Normen vertalen in regels en voorschriften hoe volwassenen en kinderen zich behoren te gedragen. Bij ons Kindcentrum hanteren wij regels omtrent de veiligheid en het omgaan met elkaar, met de materialen en de omgeving.

De medewerkers staan hierbij model. Kinderen leren veel meer van wat zij ons *zien* doen dan van wat wij hen *vertellen* te doen.

1.4 De ontwikkeling van het kind

1.4.1 Welbevinden en betrokkenheid

Welbevinden geeft weer hoe een kind zich voelt. Kinderen die lekker in hun vel zitten, hebben plezier in de dingen die ze ondernemen en in elkaar. Ze genieten. Ze stralen vitaliteit, ontspanning en innerlijke rust uit. Ze stellen zich open en ontvankelijk op, zijn spontaan en durven zichzelf te zijn. Als we deze dingen zien bij een kind, weten we dat het kind lekker in zijn vel zit, dat zijn welbevinden goed is.

Betrokkenheid geeft aan hoe intens een kind bezig is. Kinderen met een hoge mate van betrokkenheid zijn geconcentreerd, van binnenuit gemotiveerd en gedreven bezig met dingen.

Ze willen liever niet stoppen met een activiteit. Welbevinden en betrokkenheid zijn eigenlijk de basisvoorwaarden om te kunnen ontwikkelen. Zit een kind lekker in zijn vel en is het betrokken bij de dingen die het doet, dan wil een kind ontdekken en ontwikkelt het zich. Dit ontwikkelen rangschikken we in verschillende gebieden (ontwikkelgebieden) waarover hieronder meer.

1.4.2 Ontwikkelgebieden

In ontwikkeling van kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar gebeurt veel. Een baby groeit op tot een dreumes en van dreumes groeit hij door van peuter naar kleuter. Dit gebeurt op zijn eigen tempo en op zijn eigen manier.

De verschillende ontwikkelgebieden die hieronder genoemd worden, zijn niet los van elkaar te zien.

Motorische ontwikkeling

Kinderen worden groter, sterker en behendiger naarmate ze ouder worden. Ook hun evenwichtsgevoel ontwikkelt zich steeds verder. Fysiek kunnen ze daardoor meer, ze hebben volwassenen steeds minder nodig om in hun behoeften te voorzien. Een goede motorische ontwikkeling is een belangrijke voorwaarde voor de sociaal-emotionele ontwikkelen, het samen spelen. Het mee kunnen doen met motorische spelletjes zoals klimmen, rennen en balspelen zijn belangrijk in het sociale contact.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Kinderen krijgen steeds meer inzicht in zichzelf en in hun relaties met anderen. Als ze ouder worden, brengen ze minder tijd door met hun ouders en meer met andere volwassenen en leeftijdgenoten. Doordat hun wereld groter wordt, ontwikkelen ze zich ook sociaal verder. Ze leren zichzelf steeds beter kennen, ook buiten het eigen gezin. Ze ervaren hoe het er bij anderen thuis toegaat, ze vergelijken zichzelf met anderen, ze leren zich te verplaatsen in gevoelens van anderen, ruzies op te lossen en verschillen te overbruggen. Ze ontwikkelen hun geweten en krijgen inzicht in de waarden en normen van de samenleving waarin ze opgroeien.

Morele ontwikkeling

Dit gaat kort gezegd over het besef van goed en fout, de vorming van het geweten en de zelfregulatie van emoties. Van 0 tot 4 jaar staat het ego, eigen ik, van het kind centraal. De kinderen denken in deze ontwikkelingsfase vanuit hun eigen referentiekader, het egocentrisme. Een kind van 4-6 jaar begrijpt de eisen

al beter, en weet zich beter aan te passen. Niet omdat de gewetensontwikkeling op gang is gekomen in deze ontwikkelingsfase, maar omdat ze op de hoogte zijn van de consequenties wanneer ze niet luisteren. Wanneer kinderen in de leeftijdscategorie van 7-10 jaar zitten kunnen ze het als zeer onprettig ervaren dat anderen de baas zijn. In deze ontwikkelingsfase kun kinderen niet zomaar wat opleggen, dat wordt niet meer gepikt. Deze kinderen onderhandelen en gaan uit van het principe: als ik dat voor jou doe, dan doe jij dit voor mij. De gewetensontwikkeling begint op gang te komen. Vanaf 10 jaar maken kinderen een sterke ontwikkeling door in het leren kennen en beoordelen van 'goed' en 'fout', kunnen hun emoties steeds beter zelf reguleren en hun eigen belangen een beetje opzijzetten om een conflict op een vriendschappelijke manier op te lossen.

Taal- en communicatieve ontwikkeling

De mens is een sociaal wezen. Communicatie en interactie zijn hierin cruciaal. Taal aanbieden en feedback geven op wat het kind zegt, zijn heel belangrijk.

Het samenspel van een goed taalaanbod, het eigen taalvermogen van het kind en feedback van de omgeving zorgt ervoor dat een kind zijn taal steeds verder ontwikkelt. Uiteindelijk gaan kinderen taal niet meer alleen gebruiken voor het alledaagse leven, maar om de wereld verder te ontdekken en na te denken over allerlei morele kwesties.

Cognitieve ontwikkeling

Cognitie is het begrijpen, weten en denken. Cognitieve ontwikkeling is dus het proces van leren en bestaat uit waarnemen en verwerken, denken, bewustzijn, aandacht en concentratie, taalbeheersing, verwerken van kennis en het algemene geheugen. De cognitieve ontwikkeling gaat hand in hand met de ontwikkeling van het brein. Kinderen krijgen hoe ouder ze worden steeds meer kennis en betere controle over hun aandacht en gedrag. Ze zijn niet meer zo gemakkelijk af te leiden. Ze kunnen beter focussen op de dingen waarmee zij bezig zijn en hun geheugencapaciteit groeit enorm. Hun hersenen worden geschikt om plannen te maken en om na te denken over hun eigen handelingen en de consequenties daarvan. Ook dat betekent dat kinderen naarmate zij opgroeien volwassenen steeds minder nodig hebben om hen te beschermen tegen gevaar of om hun leven te regelen. Kinderen gaan meer openstaan voor anderen, de invloed van andere leeftijdsgenoten wordt groter.

Expressieve en beeldende ontwikkeling

Kunst is altijd en overal, het maakt deel uit van onze wereld: muziek, dans, drama en beeldende kunsten. Het ontwikkelen van creativiteit draagt bij aan de zelfstandigheid en eigenheid van kinderen: ze leren op een andere wijze problemen op te lossen, 'out of the box' te denken.

Virtuele ontwikkeling

Kinderen groeien op in een nieuwe, fascinerende wereld. Het virtuele milieu bestaat uit tv, mobieltjes, computer, tablet, internet, games, etc. Dit 'virtuele milieu' is voor kinderen niet een instrument maar een leefwereld, waar ze recht hebben om zich vrijuit te ontplooien. Het gaat dan niet alleen om bescherming, maar ook om genieten en ontdekken. Vrij kun je alleen zijn als je begrensd en beschermd bent, als je begeleid wordt in de stappen die je neemt, als je voorgeschoteld krijgt wat je aankunt.

Het jonge kind tot 4 jaar komt bij KC de Hoven nog weinig in aanmerking met bovenstaande virtuele middelen. Kinderen tussen de 4 en de 8 jaar ontwikkelen zich door kennis te vergaren over de wereld. Zij doen dit door te ontdekken, vragen te stellen en eindeloos te observeren.

Op basis van deze kennis worden verbanden gelegd. Het internet biedt in deze leeftijdsfase een kans om te zoeken en antwoorden te vinden. Daarmee neemt ook de noodzaak tot media-educatie toe: kennis is overal, maar niet altijd betrouwbaar. Het doen van spelletjes op de computer wordt als activiteit beperkt aangeboden, waarbij kinderen de tijd krijgen om de opgedane indrukken te verwerken. Kinderen tussen de 8 en de 10 jaar ontwikkelen met name hun cognitieve vaardigheden, maar ook op creatief en motorisch gebied nemen de vaardigheden toe. Spelend leren op de computer is voor kinderen vanzelfsprekend en kan een zinvolle aanvulling zijn op het schoolse leren. Kinderen tussen de 10 en de 14 jaar zijn bezig met de ontwikkeling van hun sociale identiteit: wie ben ik en wie zijn mijn vrienden, waar hoor ik bij? Lichamelijk bevinden ze zich in een groeispurt en hormonen maken zich klaar voor de puberteit. De mogelijkheden die sociale media bieden sluiten aan bij deze ontwikkelingstaken. Ook in deze periode is begeleiding belangrijk om te zorgen dat de morele ontwikkeling van kinderen niet overmatig bepaald wordt door het gebrek aan normen en waarden in het virtuele milieu. Daarnaast is het belangrijk om kinderen te leren over privacy en het gevaar van misbruik van gegevens.

Seksuele ontwikkeling

De seksuele ontwikkeling van kinderen begint al bij de geboorte en gaat het hele leven door. Ieder kind ontwikkelt zich in het eigen tempo. Pas vanaf ongeveer 3 a 4 jaar weten kinderen of zij een jongen of een meisje zijn, vanaf ongeveer 6 a 7 jaar komt het besef dat meisjes later vrouwen worden en jongens later mannen. Kleuters gaan heel vanzelfsprekend om met hun eigen lijf en dat van anderen. Ze zijn nieuwsgierig en onderzoekend: nieuwsgierig naar hoe alles in elkaar zit, onderzoekend naar eigen en andermans lichaam. Bij het doktertje spelen bekijken ze elkaars lijf en voelen ze. Ze zijn zich daarbij nog niet bewust van wat volgens de volwassenen wel of niet hoort. Kinderen tussen 6 en 10 jaar lijken niet zo heel geïnteresseerd in seksualiteit. Dat is echter schijn. Kinderen van deze leeftijd begrijpen al dat volwassenen er iets van vinden en zullen dingen uitproberen buiten het zicht van volwassenen. Anderzijds kunnen ze opmerkingen maken of moppen vertellen om volwassenen uit te dagen tot een reactie. Ze verkennen de grenzen: hoe ver kun je gaan met praten over seksualiteit? Ze trekken vooral op met kinderen van hun eigen sekse, maar verliefdheid vinden ze interessant. Ook zijn kinderen van deze leeftijd zich sterk bewust van het verschil tussen jongens en meisjes. Kinderen tussen 10 en 14 jaar krijgen steeds meer belangstelling voor volwassen vormen van seksualiteit, al zijn er enorme individuele verschillen. Meisjes en jongens trekken nog steeds vooral op met kinderen van hun eigen sekse, Vooral de 11- en 12-jarigen zoeken elkaar lichamelijk wel via spel, met duwen, trekken en aan elkaar hangen.

Deel 2 Pedagogisch beleid

2.1 Randvoorwaarden om pedagogische doelen te bereiken

In deel 2 van dit pedagogisch beleid kun je lezen hoe we de pedagogische doelen in de praktijk brengen.

Voor het bereiken van de vier pedagogische basisdoelen hebben we een aantal randvoorwaarden en gebruiken we pedagogische middelen die voorzien in de basisbehoefte van kinderen. De randvoorwaarden worden hieronder nader uitgewerkt.

2.1.1 Stamgroepen

De kinderen worden opgevangen in een zgn. stamgroep. Bij KC de Hoven zijn de stamgroepen ingedeeld in speelpleinen. Binnen een speelplein zijn twee stamgroepen gesitueerd met een gezamenlijke keuken en verschoonruimte. Iedere stamgroep heeft wel zijn eigen speel- leefruimte en beschikt over twee slaapkamers. De groepsruimtes passen qua sfeer en inrichting bij de leeftijd van de kinderen. Wel kan worden besloten om tijdens vrij- spelmomenten of aan het begin en einde van de dag de kinderen op beide stamgroepen te laten spelen/ verblijven. Hierbij zijn altijd vaste medewerkers aanwezig, behoudens vakantie, ziekte en calamiteiten. Op het informatiebord bij de ingang van de speelpleinen is te zien welke medewerkers er op de groep werken. We hanteren een goed personeelsbeleid waarin we ernaar streven zoveel mogelijk continuïteit te bieden van vaste medewerkers bij o.a. langdurig ziekte of verlof. Bij zowel de baby's als de peutergroepen werken we met horizontale groepen. We zijn van mening dat we binnen horizontale groepen het activiteitsaanbod en de inrichting beter kunnen afstemmen op de interesses en de ontwikkeling van de kinderen. Er zijn vier babygroepen van 0-2 jaar, verdeeld over twee speelpleinen en vier peutergroepen in de leeftijd van 2-4 jaar welke tevens verdeeld zijn over twee speelpleinen. In onderstaand overzicht wordt de groepsindeling met daarbij de leeftijdsopbouw en de namen van de stamgroepen schematisch weergegeven:

Indeling stamgroepen dagopvang 0-4

Naam groepen	Leeftijd kinderen	Max. aantal kinderen	Max. aantal medewerkers
Speelplein 1			
De lieveheersbeestjes	0-2	9	3
De Bijen	0-2	9	3
Speelplein 2			
De Rupsen	0-2	9	3
De Duizendpoten	0-2	9	3
Speelplein 1			
De Vlinders	2-4	16	2
De Libellen	2-4	16	2
Speelplein 2			
De Krekels	2-4	16	2
De Vuurvliegjes	2-4	16	2

Bij maximale bezetting van de groep zijn er altijd twee of drie gekwalificeerde medewerkers per groep aanwezig. Tijdens het intakegesprek horen de ouders welke medewerkers bij welke groep horen en hoe vervanging van de vaste medewerkers is geregeld bij ziekte en vakantie. Tevens wordt verteld hoe de samenstelling van de groep is: leeftijdsopbouw en groepsgrootte. Bij de deur van elke groep hangt een informatiebord met namen van de medewerkers en eventuele stagiaires. In principe wordt een kind op één groep geplaatst, maar wanneer het niet anders kan, wordt hier tijdelijk van afgeweken.

2.1.2 Vaste gezichten criterium

Aan een kind van 0 jaar worden ten hoogste twee vaste medewerkers per week toegewezen, waarvan per dag tenminste één medewerker op de groep werkt. Als er vanwege de grootte van de groep met drie of meer medewerkers tegelijk gewerkt wordt, dan mogen er ten hoogste drie medewerkers worden toegewezen aan een baby. Kinderen boven de één jaar hebben maximaal drie vaste medewerkers. Als er op de groep vanwege de grootte van de groep met drie medewerkers tegelijkertijd gewerkt wordt, worden ten hoogste vier medewerkers toegewezen aan een kind boven de één jaar.

Afwijken van het vaste gezichten criterium

Wanneer een calamiteit, verlof of ziekte, ruildagen of afname extra opvangdagen, leidt tot een overmachtssituatie, geen vaste medewerkers inzetbaar, en dat het gegeven de omstandigheden niet verwijtbaar is dat de vaste medewerker op die dag niet werkzaam is, ondernemen we de volgende acties:

- Inzet medewerker van een andere groep die de kinderen goed kent.
- Inzet van een vaste flexkracht
- Inzet van een uitzendkracht.
- In geval van ruildagen of extra opvangdagen wordt er vooraf met ouders gecommuniceerd of de toegewezen vaste medewerker aanwezig is of niet. In het geval van de afwezigheid van de toegewezen vaste medewerker en de wens van de ouder om het kind toch opvang te laten genieten, geeft de ouder hiervoor schriftelijke toestemming.

2.1.3 Mentorschap

Aan ieder kind wordt een mentor toegewezen. De mentor is een medewerker die werkt op de groep van het kind. De mentor is het aanspreekpunt voor de ouders om de ontwikkeling en het welbevinden van het kind te bespreken. Om de ontwikkeling van het kind te kunnen volgen, moet de mentor het kind echt kennen. Daarom is de mentor direct betrokken bij de opvang en ontwikkeling van het kind. De mentor is één van de vaste medewerkers van de groep waarin het kind geplaatst is. De mentor van het kind nodigt ouders uit voor het intakegesprek en benoemt in dat gesprek dat hij/ zij voor ouders het eerste aanspreekpunt is. Ouders ontvangen de naam van de mentor ook middels een mentorbrief. De mentor observeert en registreert de ontwikkeling van het kind en nodigt ouders op vaste momenten uit voor een ontwikkelgesprek. Dit begint met een evaluatiegesprek nadat het kind 3 maanden bij de opvang is. Er wordt dan een ZIKO (kindportret) ingevuld en besproken met ouders.

Ook wordt er besproken hoe zij de eerste (wen)periode hebben ervaren. Een uitgebreide omschrijving van het 'observeren door de mentor' is te lezen in hoofdstuk 2.2.5. en 'hoe wij de ontwikkeling van kinderen volgen' is te lezen in het hoofdstuk 3.5. Eventueel vervult de mentor ook een rol in het contact met andere professionals en externen (met toestemming van de ouders). Wanneer er een wijziging optreedt in het mentorschap ontvangen ouders een brief waarin benoemd wordt dat het kind een andere mentor krijgt. Dit wordt vaak tijdens de overdracht met ouders ook nog mondeling toegelicht.

2.1.4 Verlaten van de stamgroep

In de volgende situaties kunnen kinderen de stamgroep verlaten:

Samenvoegen van de groepen

Tijdens vakantieperiodes of op dagen waarop er minder kinderen aanwezig zijn worden groepen samengevoegd. Indien de maximale groeps grootte het toelaat, kunnen volledig aanwezige stamgroepen worden samengevoegd tot één groep waarbij in principe één vaste medewerker aanwezig is. Samengevoegde groepen bieden voordelen t.o.v. groepen met minder kinderen. Er zijn meer speelmogelijkheden voor kinderen en het samenwerken i.p.v. alleen werken biedt meer mogelijkheden voor medewerkers en draagt bij aan transparantie en veiligheid.

Opendeurenbeleid

Bij zowel de babygroepen als de peutergroepen hanteren we binnen de speelpleinen een open deurenbeleid. De babygroepen en de peutergroepen bestaan uit twee keer vier stamgroepen, onderverdeeld in twee speelpleinen baby's en peuters. Per speelplein zijn er twee groepen die fysiek aan elkaar zijn geschakeld, er is toegang van de ene groep naar de andere groep via de keuken, de toilet- en verschoonruimte en de algemene groepsruimte.

Op vaste momenten worden de deuren van de groepsruimtes open gezet waardoor kinderen de mogelijkheid krijgen om ook in de andere groepsruimte en met de andere kinderen te spelen. De kinderen kunnen dan tijdelijk even hun eigen stamgroep verlaten. Dit vindt plaats tijdens de vrije spelmomenten en naar behoefte van het kind. De vaste kring- eet- en drinkmomenten vinden plaats in de eigen stamgroep. Ook aan het begin en einde van de dag kan het zijn dat de groepen worden samengevoegd.

Peuter- kleuterplein

Bij de peutergroepen gaan de oudste peuters (vanaf 3 jaar) ook op vaste momenten naar het peuter- kleuterplein. Hierbij houden we rekening met de leeftijd, het ontwikkelingsniveau en het welbevinden van de kinderen. Het doel hiervan is om zo nog beter aan te kunnen sluiten bij de ontwikkelbehoeften van de kinderen en om de overgang naar het onderwijs voor kinderen te versoepelen. Van ieder speelplein gaat er een vaste medewerker met een aantal kinderen naar het peuter- kleuterplein. Hierbij wordt een vaste dagplanning gehanteerd. Uitgangspunt hierbij is dat de beroepskracht-kind-ratio (BKR) gehanteerd blijft. De medewerker werkt hierbij samen met de leerkrachten van de onderbouw en leerplein 2-3. De peuters kunnen te allen tijde terug naar hun eigen stamgroep als ze dit willen. Een verdere uitwerking van het peuter- kleuterplein vindt u verderop in hoofdstuk 2.2 Middelen om pedagogische doelen onder het kopje 'Peuter- kleuterplein'.

2.1.5 Beroepskracht-kind-ratio (BKR)

Om te bepalen of er voldoende beroepskrachten worden ingezet op het feitelijk aantal aanwezige kinderen, wordt gebruik gemaakt van www.1ratio.nl. Dit rekenmiddel is ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van SZW in samenwerking met de convenantpartijen Brancheorganisatie Kinderopvang, BOinK, GGD Nederland en VNG.

2.1.6 Extra dagdelen of ruilen van dagen

Het is mogelijk om structureel en incidenteel een extra dag(deel) af te nemen. De voorkeur gaat uit naar extra opvang binnen de eigen groep omdat het gevoel van veiligheid en geborgenheid voor het kind voor ons voorop staat. Indien er geen plaats is op de eigen groep, is opvang op een andere groep mogelijk. Ouders dienen hiervoor wel vooraf schriftelijke toestemming te verlenen.

Ook is het mogelijk om een dag te ruilen. Voor het ruilen van dagen hanteren wij de richtlijnen zoals die zijn vastgelegd in het ruilbeleid van Ons Kindbureau. Dit kan binnen de eigen groep van het kind mits de betreffende maximale groepsgrootte en de personele bezetting dit toelaat.

2.1.7 Achterwachtregeling

Volgens de wet- en regelgeving mag er gewerkt worden met een achterwacht in de situatie dat er slechts één medewerker aanwezig is op de locatie en de beroepskracht-kindratio niet wordt overschreden. Bij ons Kindcentrum wordt er altijd met twee medewerkers geopend en gesloten. Daarnaast zijn er gedurende de gehele dag verschillende medewerkers aanwezig zoals de directeur, de managers, de intern begeleiders, de groepshulp of een leerkracht.

2.1.8 Drie- uurs regeling

Tijdens schoolweken kunnen er ten hoogste een half uur per dag minder beroepskrachten ingezet worden dan volgens de beroepskracht- kindratio (BKR) vereist is. Minstens de helft van het aantal vereiste beroepskrachten wordt ingezet wanneer er tijdelijk wordt afgeweken van de beroepskracht- kindratio. In het rooster registeren we de werktijden van de pedagogisch medewerkers, dit rooster is inzichtelijk op de locatie.

Als de opvang de hele dag beslaat, dan geldt de 3-uursregeling. Er kunnen dan ten hoogste drie uur per dag minder beroepskrachten ingezet worden dan volgens de beroepskracht-kindratio vereist is. Minstens de helft van het aantal vereiste beroepskrachten wordt ingezet wanneer er tijdelijk wordt afgeweken van de beroepskracht-kindratio. In het rooster registeren we de werk- en pauzetijden, dit rooster is inzichtelijk op de locatie. In onderstaand overzicht wordt weergegeven hoe we invulling geven aan de 3- uurs regeling:

Dagdeel	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Ochtend	08:15-09:00	08:15-09:00	08:00-09:00	08:15-09:00	08:00-09:00
Middag (pauze tijden)	1 ^e pauze: 13:00-13:30 2 ^e pauze 13:35-14:05	1 ^e pauze: 13:00-13:30 2 ^e pauze 13:35-14:05	1 ^e pauze: 13:00-13:30 2 ^e pauze 13:35-14:05	1 ^e pauze: 13:00-13:30 2 ^e pauze 13:35-14:05	1 ^e pauze: 13:00-13:30 2 ^e pauze 13:35-14:05
Avond	17:30-18:00	17:30-18:00	17:00-17:45	17:30-18:00	17:00-17:45
Totaal	2.5 uur	2.5 uur	2.75 uur	2.5 uur	2.75 uur

2.1.9 Vier- ogen – principe

Om de veiligheid van kinderen zoveel mogelijk te garanderen, wordt het werk bij KC de Hoven zo transparant mogelijk georganiseerd. Collega's spreken elkaar aan als er iets opvalt. De medewerkers communiceren over wat ze doen, herkennen signalen en maken problemen bespreekbaar. We lopen regelmatig bij elkaar binnen.

2.1.10 Wennen en overgaan naar een andere groep

Wanneer nieuwe ouders op ons Kindcentrum komen, wordt er een rondleiding gegeven door een daartoe bevoegd persoon. Vervolgens vindt er een intakegesprek plaats met een medewerker van de groep waar het kind geplaatst wordt. Ook ouders die nog geen kind(eren) hebben ingeschreven maar graag een kijkje op ons Kindcentrum willen nemen, krijgen een rondleiding van een bevoegd persoon. Een bevoegd persoon is de directeur, een Manager of een daartoe opgeleide medewerker. We verzorgen alleen rondleidingen en intakes op afspraak om de rust op de groepen zoveel mogelijk te waarborgen. Voordat kinderen bij ons starten dient er te allen tijde de door de ouders ondertekende plaatsingsovereenkomst door de organisatie te zijn ontvangen. Elk kind krijgt een mentor die het kind volgt gedurende de tijd dat het kind op het Kindcentrum verblijft. De mentor is ook degene die de eerste contacten met ouders legt en het intakegesprek voert. De mentor volgt en registreert de ontwikkeling van het kind in ons kindvolgsysteem de ZIKO en voert de gesprekken met ouders. Ook is de mentor degene waarbij ouders terecht kunnen bij vragen en problemen. Bij de verdeling van kinderen voor het mentorschap wordt gekeken naar welke dagen het kind komt en welke medewerker het kind het meest zal zien.

Wennen bij de baby- en peuterspeelpleinen

Nieuwe ouders worden ongeveer één maand voor de ingangsdatum van de opvang door de mentor van het kind gebeld om een afspraak te maken voor een intakegesprek. Tijdens de intake wordt een afspraak gemaakt voor het wennen. Alle nieuwe kinderen die starten bij onze babygroepen mogen 1 a 2 dagdelen komen wennen. In overleg met ouders worden de zogenoemde wendagen afgesproken en schriftelijk vastgelegd en ondertekend. Er kunnen maximaal twee kinderen tegelijk op een groep wennen. De beroepskracht-kindratio en de maximale groepsgrootte wordt bij het wennen gehanteerd. Wanneer het kind overgaat van de babygroepen naar de peutergroepen, zorgt de mentor van de babygroep voor een warme overdracht.

De medewerker waarbij het kind in de groep komt, zorgt ervoor dat deze overdracht vastgelegd wordt in ons rapportagesysteem Parnassys. Ongeveer één maand voordat kinderen van de babygroep naar de peutergroep overgaan is er voor kinderen ruimte om 3 keer te wennen. Dit vindt plaats op drie verschillende tijdstippen zodat ze gewend kunnen raken aan het dagritme van de nieuwe groep. In overleg met ouders wordt een afspraak voor de wendagen gemaakt waarbij schriftelijk wordt vastgelegd hoe vaak en wanneer het kind gaat wennen.

Tijdens het wennen bij zowel de baby- als de peutergroepen wordt het kind bij binnenkomst open ontvangen en wordt hij/ zij voorgesteld aan de andere kinderen. Daarna zal het kind zoveel mogelijk meedraaien met de rest van de groep om zo ook het ritme en de kinderen te leren kennen en zelf op ontdekking te gaan om de ruimte te leren kennen. De mentor neemt het initiatief om het kindje te begeleiden, de regeltjes en de ruimte/ (spel)materialen te leren kennen en begeleidt het kind in het contact en samenspel met de andere kinderen.

Bij ons Kindcentrum bieden we opvang en onderwijs binnen één voorziening. We hebben binnen ons Kindcentrum afspraken vastgelegd rondom de doorstroom naar het onderwijs. De Manager heeft minimaal eens per kwartaal een zogenoemd zorgoverleg met de intern begeleider 0-6 jaar van het Kindcentrum. Tijdens dat overleg worden de kinderen besproken die van de opvang naar het onderwijs binnen het Kindcentrum doorstromen. Wanneer een kind doorstroomt naar het onderwijs en de BSO vindt er een mondelinge en schriftelijke warme overdracht plaats tussen de medewerkers van de peutergroepen, de intern begeleider, de leerkracht en de medewerkers van de BSO. Via het hetzelfde rapportagesysteem, genaamd Parnassys, worden observaties, belangrijke gesprekken en de warme overdracht vastgelegd. Van ieder kind binnen het Kindcentrum is een dossier in Parnassys beschikbaar waarin observaties en informatie over het kind te vinden is. Dit dossier is door alle medewerkers van het Kindcentrum in te zien. Op die manier dragen wij allen bij aan één doorgaande lijn binnen de ontwikkeling van de kinderen.

2.2 Middelen om pedagogische doelen te bereiken

2.2.1 Interactie tussen de medewerker en het kind

De medewerker vormt in onze ogen de basis voor de pedagogische kwaliteit. Een goede interactie met kinderen en met collega's is van essentieel belang voor het welbevinden van kinderen, de belangrijkste voorwaarde voor ontwikkeling op alle gebieden. Een medewerker communiceert de hele dag en zal zich dus bewust moeten zijn van de invloed van de manier van communiceren op de kinderen en op de collega's. Onze medewerkers zijn opgeleid en kunnen kinderen begeleiden, maar ook zij moeten dagelijks reflecteren op hun handelen en afstemmen met collega's. De vaardigheden waarover onze medewerkers beschikken om dit werk te volbrengen, staan hieronder uitgewerkt.

Emotionele ondersteuning bieden

De medewerker toont een warme belangstelling voor de kinderen en geeft hen steun wanneer zij die nodig hebben.

Zij reageert over het algemeen tijdig en adequaat, zowel verbaal als non-verbaal, op de signalen van de kinderen en fungeert daardoor als veilige haven. Als zij niet onmiddellijk op een signaal kan reageren, laat zij in elk geval merken dat zij het heeft opgemerkt en zorgt ervoor dat er tijdig een meer volledige reactie volgt.

De medewerker heeft geregeld oogcontact met kinderen, er wordt geknuffeld en samen gelachen. Respect voor de autonomie. De medewerker erkent en waardeert alle kinderen als individuen met hun eigen ideeën en perspectieven. Zij laat dit expliciet merken door de kinderen ruimte en tijd te geven om zoveel mogelijk zelf te doen en zelf keuzes te maken. Zij verwoordt het perspectief van kinderen en spreekt waardering uit voor hun ideeën. Zij staat toe dat de kinderen onderhandelen over dingen die zij willen. Respectvol omgaan met kinderen uit zich ook in vragen om medewerking van kinderen in plaats van hen te commanderen.

Leiding geven en structuur bieden

De medewerker structureert situaties, activiteiten en taken voor de kinderen zodanig dat zij ze kunnen overzien en met succes kunnen voltooien. Zij geeft tijdig aan wat zij van kinderen verwacht; wat waar en wanneer mag. Zij herinnert kinderen vriendelijk aan de regels als zij die overtreden. Zij stelt voldoende grenzen en doet dat ook tijdig zodat kinderen niet het gevoel krijgen dat zij voortdurend in overtreding zijn. Bij het corrigeren van kinderen biedt zij afleiding en alternatieven en ziet en benoemt successen. Zij is zich bewust van het feit dat kinderen van straf een naar gevoel krijgen en niet leren wat er van hen verwacht wordt. Daarom is zij meer gericht op het belonen van gewenst gedrag dan op het corrigeren van ongewenst gedrag. M.a.w. de medewerkers begeleiden de kinderen op positieve en effectieve wijze.

Informatie en uitleg geven

De medewerker begeleidt de kinderen aan de hand van kerndoelen. Zij legt steeds uit wat zij doet en luistert naar kinderen. Interacties hebben het karakter van een dialoog, waarbij de medewerker een adequate balans hanteert tussen luisteren en praten. Interacties tussen kinderen begeleiden De medewerker reageert positief op positieve interacties tussen kinderen die zich spontaan voordoen. Daarnaast begeleidt de medewerker kinderen bij het aangaan en oplossen van conflicten. Zij zal daarbij zoveel minmogelijk optreden en kinderen de gelegenheid geven hun zienswijze te uiten en met elkaar oplossingen te bedenken.

Ontwikkeling stimuleren

De medewerker biedt extra stimulering van de persoonlijke competenties van de kinderen. Zij doet dit door de aandacht van kinderen op bepaalde dingen te richten, door nieuwe activiteiten of nieuw spel materiaal aan te bieden of ze te wijzen op nieuwe mogelijkheden van het spel materiaal. De medewerker stemt die stimulering goed af op de aandacht, het ontwikkelingsniveau en de toestand van de kinderen, waardoor zij de interesse van de kinderen prikkelt terwijl ze over-stimulering voorkomt.

2.2.2. De groep

In tegenstelling tot thuis bevinden kinderen zich bij KC de Hoven in een groep. Deze groep wordt door onze medewerker ingezet als middel om kinderen een veilige en uitdagende omgeving te bieden. Door middel van een dagritme, groepsafspraken, rituelen, vieringen en 'het hebben van een eigen plekje' wordt binnen de groep gewerkt aan de emotionele veiligheid van kinderen en aan de saamhorigheid.

Samen activiteiten doen en feestjes vieren dragen bij aan het gevoel bij elkaar te horen. Zo delen we met elkaar belevenissen, gedachten, wensen en emoties.

2.2.3. Inrichting en materialen

De ruimte en de materialen stimuleren de kinderen tot leren en spelen; zij vertellen een eigen verhaal en stellen eigen vragen en hebben daarom een eigen pedagogische waarde als derde pedagoog. De groepsruimtes worden zodanig ingericht dat sfeer en uitstraling passen bij onze visie en bij de leeftijd van de kinderen. De indeling is overzichtelijk en de verschillende plekken zijn aantrekkelijk ingericht en voor kinderen toegankelijk. Hoeken voor druk en rustig spel zijn van elkaar gescheiden zodat kinderen elkaar niet hoeven storen in hun spel. Er zijn plekken om alleen of juist samen te spelen in kleine of grotere groepen. De indeling en inrichting van de ruimtes wordt aangepast als de samenstelling van de groep of het pedagogisch handelen daarom vragen. Op deze manier werkt de ruimte altijd ondersteunend aan het pedagogisch handelen. De op de groep aanwezige materialen zijn gevarieerd en dragen bij aan de verschillende ontwikkelgebieden zoals creativiteit, techniek, sport en beweging, toneel en muziek, natuurbeleving en milieu, lezen en media en koken. Er is gezorgd voor materialen die passen bij de leeftijd en uitnodigen tot exploreren en creëren. Sommige materialen lenen zich om alleen mee te spelen, andere nodigen juist uit tot samenspel. Kinderen worden betrokken bij de zorg voor materialen en leren zo spelenderwijs zorg te dragen voor hun omgeving.

Ieder speelplein heeft de beschikking over verschillende hoeken met (ontwikkelingsgerichte) materialen die bijdragen aan de ontwikkelingsgebieden vanuit ons kindvolgsysteem de ZIKO:

- Grote/ grove motoriek
- Kleine/ fijne motoriek
- Taal
- Ontdekken van de wereld
- Sociale ontwikkeling
- Verstandelijke ontwikkeling
- Goed in je vel zitten
- Zelfsturing

Ieder speelplein is ingericht met de volgende hoeken (aangepast aan de leeftijd van de kinderen):

- Leeshoek
- Bouw- en constructie- atelier
- Snoozelhoek met sensomotorische materialen
- Kunstatelier
- Huishoek uitgerust met keukentje, verkleedkleden en poppenbedje
- Vervoershoek met diverse auto's en materialen om banen te maken.

Emmi Pikler

Bij de babygroepen hebben we een groot deel van de ideeën van Emmi Pikler geïmplementeerd in de werkwijze en omgang met de jongste kinderen, t.w. de baby's en dreumesen.

Het is van wezenlijk belang dat het kind zoveel mogelijk zelf ontdekt. Als we hem helpen elk probleem op te lossen beroven we hem juist van datgene wat voor zijn mentale ontwikkeling het belangrijkste is (Emmi Pikler). Om de (senso)- motorische ontwikkeling van onze baby's te stimuleren zijn er op de groep diverse materialen en meubels aanwezig waar kinderen de ruimte krijgen om vrij te ontdekken met het kruipen, klimmen en klauteren. Er is een klimplateau waar kinderen op kunnen klimmen of lopen (speciaal ontworpen door Emmi Pikler).

Openeindmateriaal

Om kinderen de gelegenheid te geven op onderzoek uit te gaan en zelf dingen te ontdekken zijn er op de groepen van één soort materiaal meerdere dingen aanwezig.

Hierdoor dagen we de kinderen meer uit en stimuleren we ze om ermee te gaan spelen. We omschrijven dit als het 'openeindmateriaal' (Weterings & Plamper, 2012). Hier kunnen kinderen vrij mee experimenteren en hierbij staat vooraf niet vast wat ermee moet gebeuren of wat het resultaat moet zijn.

Hiermee spreken we de verbeeldingskracht van kinderen aan en stimuleren we ze om de eigenschappen van het materiaal te onderzoeken en eindeloze creaties te maken. Openeindmaterialen beschikken vaak over de basisvormen zoals een streep, een punt, een cirkel, een boog of een spiraal.

Op de groep staan er voor kinderen open bakken in de kasten met openeindmateriaal, bijv. houten blokken, een bak met kurken, stokjes, ballen, doosjes, flesjes met rijst of ander bewegend materiaal erin. Deze materialen staan op ooghoogte voor kinderen zodat ze direct zichtbaar zijn en kinderen er op eigen initiatief mee kunnen gaan spelen. Het openeindmateriaal wordt tevens ingezet om de fijne en grove motoriek te stimuleren door bijvoorbeeld bij de peutergroepen klein materiaal aan te bieden zoals spiterwten, knopen, watjes, schelpjes etc. in combinatie met lege eierdozen en ijsblokjesbakjes. De kinderen worden gestimuleerd om te gaan sorteren, patronen te leggen en het steeds in en uit de bakjes doen. Dit oefent o.a. de oog-handcoördinatie, pincet en samenwerking van de handen.

Om de grove motoriek, lichaamsschema en de ruimtelijke oriëntatie te stimuleren worden er regelmatig materialen zoals kartonnen dozen, oude banden, stukken piepschuim, vloerbedekking, kunstgras waar je overheen kunt lopen/ springen/ kruipen etc. Bij knutselactiviteiten bieden we verschillende materialen aan waarbij vooraf niet bekend is wat het eindresultaat moet worden. Materialen die bij het knutselen bij de peuters aangeboden worden zijn naast papier, verf en tekenmateriaal bijvoorbeeld ook touwen, elastiekjes, lijm, plakband etc. Bij de babygroepen doen we dit ook, aangepast aan de leeftijd van deze kinderen. Hierbij kun je denken aan het 'tekenen' met scheerschuim op de tafel, het opplakken van kleine voorwerpen op een blad,

De buitenruimte

De buiten- speelpleinen van zowel de baby- als de peutergroepen grenzen direct aan de speelpleinen. De buitenruimtes zijn zoveel als mogelijk uitdagend ingericht met mogelijkheden om te ontdekken en te ervaren. De buitenspeelpleinen voor de baby's en peuters zijn op een aparte plek en volledig afgezet door een hek. Beide buitenruimtes beschikken in ieder geval over een zandbak, glijbaan, houten keukentje, verschillende hoogtes/ elementen van kunstgras waar kinderen overheen kunnen lopen en doorheen kunnen kruipen/ lopen.

Voor de baby's is er een zandbak met een kleine waterpomp, een blote-voetenpad en een muziekwand waar kinderen gebruik van kunnen maken.

Het baby- speelplein heeft tevens de beschikking over een verkeerspleintje met een nagebootst 'tankstation' waar de oudere kinderen met (loop)fietsjes, (loop)karretjes etc. overheen en langs kunnen rijden.

Op het peuterplein staan moestuinbakken waar kinderen plantjes kunnen telen. In het midden van de speelplaats staat een wigwam van takken waar kinderen in kunnen zitten/ spelen/ picknicken, waar ruimte is voor rollenspellen. Om deze wigwam loopt een pad waar fietsjes kunnen rijden in een grote ronde. Aan de rechterkant van de speelplaats is een grote verhoging met een betonnen buis waar de kinderen in kunnen spelen en overheen kunnen klimmen. Bovenop die verhoging bevindt zich ook de glijbaan. Deze komt uiteindelijk uit in de zandbak. De zandbak is voorzien van een keukentje met pannetjes en servies waar kinderen kunnen 'koken' en 'bakken'. De buitenruimtes van beide speelpleinen bieden kinderen de ruimte om individueel en samen, rustig en druk te spelen. Er zijn diverse, fietsjes, karren en attributen voor in de zandbak waar kinderen gebruik van kunnen maken. Bij de inrichting van de buitenruimtes is rekening gehouden met de leeftijden en ontwikkelingsbehoefte van de kinderen die er gebruik van maken. Er wordt altijd gezorgd voor gelegenheid tot grof motorisch- en sensorisch spel.

2.2.4. Activiteitsaanbod

Bij het aanbieden van activiteiten wordt rekening gehouden met een evenwichtige verdeling tussen vrij spel en georganiseerde activiteiten, begeleid en onbegeleid spel. Tijdens vrije spelmomenten krijgen kinderen de ruimte om hun eigen spel en spelgenootjes te kiezen, waarbij de medewerker betrokkenheid toont bij het spel en mogelijkheden aangrijpt om het spel te verdiepen of uit te breiden.

Daarnaast is observeren tijdens het spel een belangrijke rol voor de medewerker. Wij vinden het belangrijk om ervarings- en ontwikkelingsgerichte activiteiten aan te bieden, waarbij kinderen een vrije keuze hebben of ze daaraan willen deelnemen. Deze activiteiten worden begeleid door een medewerker. Georganiseerde activiteiten zullen naast plezier ook vaak talentontwikkeling tot doel hebben. Daarnaast worden dagelijkse activiteiten als tafeldekken en opruimen gebruikt om kinderen vaardigheden aan te leren en waarden en normen over te brengen. Zowel bij vrij spel als bij georganiseerde activiteiten wordt rekening gehouden met het beleid voor veiligheid, sociale competentie, persoonlijke competentie en/of overdracht van normen en waarden.

Thematisch werken

Binnen het Kindcentrum werken we met Kindcentrum- brede thema's. Deze thema's worden voorbereid door een leerteam Project waarbij naast de medewerkers van het onderwijs ook pedagogisch medewerkers aangesloten zijn. Er worden doelen geformuleerd waar activiteiten en de inrichting van de ruimte aan gekoppeld worden. Per thema worden de speelpleinen opnieuw ingericht in de sfeer van het thema. Ook worden er nieuwe materialen, voorwerpen toegevoegd om de kinderen te prikkelen en mee te nemen in het nieuwe thema. Gedurende het thema krijgen de kinderen de ruimte om verder invulling te geven aan het thema.

De medewerkers spelen in op de interesses en ontwikkelbehoeften van de kinderen. Ieder thema start met een pakkende opening en wordt op een leuke manier afgesloten met een presentatie of een viering.

In onderstaand schema worden voorbeelden gegeven van ontwikkelingsgerichte activiteiten, die we doen met baby's, dreumesen en peuters.

Ontwikkelings-gebied.	Baby	Dreumes	Peuter
Zintuiglijk	Voelen van verschillende structuren	Spelen met zintuiglijk materiaal: zand en water.	Spelen met een combinatie van zintuiglijke materialen
Motoriek Fijne motoriek	Oppakken van kleine voorwerpen	Spulletjes ergens in stoppen en eruit halen.	Kralen rijgen Puzzels Educatie spelletjes 3+
Grove motoriek	Spelen op de buik	Tegen een bal schoppen; klimmen en klauteren	Springen, klimmen, fietsen, rennen.
Sociaal Emotioneel	Samen op de mat Gelaatsuitdrukkingen van baby en pm spiegelen en benoemen	Samen dezelfde activiteit doen. Plaatjes van emoties herkennen en benoemen.	Gezelschapsspelletjes. Fantasiespel; een verhaal naspelen
Taal en communicatie	Praten met de baby en geluidjes imiteren; boekjes kijken.	Boekjes voorlezen en plaatjes benoemen.	Boekjes lezen, praten over het boek.
Cognitief Natuur en fysieke omgeving Ordenen en meten	Buiten op het gras liggen	Buiten spelen; de weersomstandigheden benoemen en ervaren. Lijfelijk ervaren van gewicht, grootte en hoeveelheden.	Buiten materialen zoeken, bekijken, ordenen Tellen, meten en wegen
Expressie Muziek en dans Drama Beeldende kunst	Liedjes zingen Verven, tekenen, plakken	Liedjes zingen met bijbehorende bewegingen Emoties en ervaringen uitbeelden door bewegingen: stampen als een boze olifant Experimenteren en exploreren met verf en andere creatieve materialen	Liedjes zingen en dansen op muziek Een kort verhaaltje naspelen in verschillende rollen Experimenteren en exploreren met verf en andere creatieve materialen
Virtueel	niet	niet	Korte educatieve filmpjes kijken; webboekje kijken.

2.2.5. De mentor en het observeren van kinderen

De medewerker observeert kinderen zowel individueel als in groepsverband om hen beter te leren begrijpen, adequaat op hun behoeftes, mogelijkheden en beperkingen in te kunnen spelen en activiteiten te kiezen die hierbij aansluiten. Daarbij worden het welbevinden en de ontwikkeling van het individuele kind én het groep functioneren gevolgd. Elk kind krijgt bij de start een mentor toegewezen gekregen. Dit is een vaste medewerker en ouders en het kind weten wie dit is, weten wie hun aanspreekpunt is. Wanneer er een wijziging plaatsvindt in het mentorschap wordt dit aan ouders en kind doorgegeven.

De mentor volgt de ontwikkeling van het kind a.d.h.v. ons kindvolgsysteem de ZIKO die de eerste keer na 3 maanden wordt ingevuld en daarna bij elk nieuw levensjaar. De ingevulde ZIKO, het zgn. kind portret wordt aan de ouder meegegeven. Hierna nodigt de mentor de ouders en eventueel het kind uit voor een gesprek over de ontwikkeling van het kind. Op een vast moment, in ieder geval één keer per jaar worden alle ouders uitgenodigd voor een ontwikkelgesprek. Tijdens dit gesprek wordt dieper ingegaan op de ontwikkeling van het kind.

Tijdens de opvangperiode kunnen er zorgen ontstaan over het gedrag of de ontwikkeling van een kind. Deze zorgen worden door ons altijd met ouders besproken zodat er samen gekeken kan worden wat een kind nodig heeft aan begeleiding. Bij ons Kindcentrum werken we intensief samen met de intern begeleider 0-6 jaar. De intern begeleider wordt betrokken wanneer er zorgen zijn over het kind. Na overleg met ouders kan het zijn dat ze komt observeren op de groep en vervolgens hierover in gesprek gaat met de mentor en eventueel met ouders om samen te bepalen hoe we zo goed mogelijk aan kunnen sluiten bij de ontwikkelbehoefte van het kind.

Daarnaast werken wij samen met lokale zorgteam- en opvoedinstanties (bijvoorbeeld Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en wijkteams) die we in samenspraak met ouders kunnen inschakelen om met ons mee te kijken. Als de benodigde begeleiding de kennis en kunde van onze medewerker te boven gaat, zullen wij met hulp van deze instanties ouders zo goed mogelijk doorverwijzen naar alternatieve vormen van opvang of begeleiding.

2.2.6. De doorgaande lijn

Door de intensieve samenwerking met de basisschool binnen ons Kindcentrum ontstaat er een doorgaande ontwikkelingslijn van 0 tot en met 12 jaar. In een doorgaande ontwikkelingslijn sluiten kinderopvang en onderwijs naadloos op elkaar aan, door gebruik te maken van dezelfde visie en werkwijze. Omdat wij een integraal Kindcentrum zijn, sluit de visie aan bij de visie van de school. We hebben dezelfde pedagogische visie en het activiteiten aanbod is op elkaar afgestemd. Doormiddel van de samenwerking tussen de peutergroepen en de onderbouw is de doorgaande lijn tussen voorschool en vroegschool geoptimaliseerd. Daarnaast maken wij gebruik van een peuter- kleuterplein waarbinnen kinderen vanaf 3 jaar al kennis maken met andere uitdagendere activiteiten. Dit wordt hieronder verder toegelicht.

Peuter Kleuterplein

Het peuter- kleuterplein is een open ruimte, gelegen naast de peuterspeelpleinen die ingericht is voor kinderen in de leeftijd van 3 tot 6 jaar. De materialen en de inrichting sluiten aan bij de ontwikkeling van de kinderen en bieden ruimte om te ontdekken en ervaren met spel- en ontwikkelingsmateriaal. Op dit plein is zowel ruimte voor vrij als gestructureerd spel. Vanuit de peutergroepen gaan er per plein elke ochtend maximaal acht peuters met een vaste medewerker naar het peuter- kleuterplein.

Dit vindt plaats tijdens het vrij- spelmoment tussen 10.15u en 11.30u. De medewerkers die achter blijven op de groep verzorgen op dat moment een aanbod voor de jongste peuters. We wijken hierbij niet af van de LKR (Leidster- Kind- Ratio). In alle peutergroepen zijn er iedere ochtend in elke groep twee vaste medewerkers. Vooraf wordt bepaald welke medewerkers per speelplein, dus in totaal twee medewerkers, naar het peuter- kleuterplein gaan.

Het welbevinden en de ontwikkeling van het kind staat hierbij te allen tijde centraal. Wanneer het kind er nog niet aan toe is, is er altijd de mogelijkheid om in de eigen stamgroep te blijven. Ook wanneer het kind tijdens de activiteiten op het peuter- kleuterplein terug wil naar de stamgroep, dan is hier altijd een mogelijkheid voor. De gedachte achter het peuter- kleuterplein is de doorgaande lijn die we hiermee creëren binnen het Kindcentrum. De overgang van opvang naar onderwijs proberen we hiermee soepel te laten verlopen. De kinderen krijgen door het peuter- kleuterplein de mogelijkheid om te wennen aan de groepsruimtes van het onderwijs, de leerkrachten en het brede activiteitenaanbod. Daarnaast is onze ervaring dat kinderen van 3 en 4 jaar veel van en met elkaar kunnen leren. De ontwikkeling van deze kinderen ligt dicht bij elkaar. Met de inzet van het peuter- kleuterplein sluiten we nog beter aan bij de ontwikkeling van de kinderen door ze gerichte activiteiten aan te bieden. Ieder kind krijgt hierdoor de mogelijkheid om zich op zijn of haar eigen ontwikkelingsniveau optimaal te ontwikkelen. Er wordt gewerkt vanuit een dagplanning. Elke ochtend heeft een vaste structuur. Deze is zichtbaar in de dagplanning voor de medewerkers. Voor de kinderen is deze structuur zichtbaar op het dagritme van de stamgroep.

2.2.7. Oudercontacten

Wij hechten groot belang aan een goed contact met ouders en streven ernaar om door ouders gezien te worden als partners in de opvoeding. Voor het welbevinden van kinderen is het belangrijk dat ook ouders zich gehoord voelen. Daarom organiseren wij vaste momenten waarop wij met ouders in gesprek gaan over opvoeding en de ontwikkeling van hun kind. Denk hierbij aan de breng- en haalmomenten, informatie- bijeenkomsten, thema- avonden, ontwikkelgesprekken één keer per jaar, de social- schools app, nieuwsbrieven en naar behoefte een gesprek met de mentor over de ontwikkeling van het kind.

2.3 Pedagogisch handelen

Gedurende de dag zet de medewerker allerlei vaardigheden in om de ontwikkeling van de kinderen te begeleiden en te stimuleren. Dit uit zich in pedagogisch handelen tijdens de verschillende momenten op de dag. In onderstaande momenten van de dag (de zogenoemde dagritmemomenten) wordt steeds beschreven wat de randvoorwaarden zijn en wat dit dagritmemoment vraagt aan pedagogisch handelen van onze medewerkers.

2.3.1 Brengen

Bij ons Kindcentrum krijgen kinderen iedere dag te maken met begroeten en afscheid nemen van ouders, medewerkers en andere kinderen.

Deze overgangsmomenten stellen hoge eisen aan kinderen en zij hebben daarbij de hulp van ouders en de pedagogisch medewerker nodig. In de kern gaat dit over veiligheid en welbevinden, over het opbouwen van vertrouwde relaties en het verwerven van emotionele competenties.

Het brengmoment is een overgangsmoment, namelijk van thuis naar het Kindcentrum. Het is belangrijk dat dit moment wordt afgestemd op de behoefte van het kind en dat er aandacht en ruimte is voor ieder kind en zijn eigen afscheidsritueel.

Behalve een overgangsmoment voor kinderen is het brengmoment ook een moment waarop informatie wordt uitgewisseld tussen de ouder en de medewerker. De medewerker hoort bij het brengen graag of er bijzonderheden zijn waar zij die dag rekening mee moeten houden.

Randvoorwaarden

- Er zijn praktische afspraken over het binnenkomen en deze zijn bij ouders bekend (wel of geen sloffen aan, waar leg je de spullen van je kind? Welke medewerker is beschikbaar voor een overdracht?).
- Er liggen spelmaterialen klaar op verschillende plekken waar ouder en kind samen even mee kunnen spelen.
- Ouders zijn geïnformeerd over het belang van een afscheids- en begroetingsritueel en de rol die de medewerker en zichzelf daarin kunnen spelen.
- Ouders zijn bekend met de manier waarop wordt overgedragen (mondeling, schriftelijk, in een schriftje, op een whiteboard).
- Er zijn afspraken over de onderlinge overdracht tussen medewerkers.

Pedagogisch handelen

Algemeen

De medewerker neemt het initiatief om kinderen en ouders op een kalme en geruststellende manier te begroeten. De medewerker zorgt ervoor dat elk kind elke dag opnieuw het gevoel krijgt dat het er mag zijn met al zijn of haar 'eigen aardigheden'. Voor ieder kind is er een ritueel, afgestemd op de behoefte van kind en ouder. Het ene kind zal het liefst even dicht bij de ouder blijven en de groep bekijken om daarna een keuze te maken voor een activiteit. Een ander kind zal zich juist direct bij de al aanwezige kinderen voegen en aansluiten bij het spel. Zowel ouders als kinderen kunnen van streek zijn door het afscheid. De medewerker erkent deze gevoelens en biedt troost op een manier die past bij ouder en kind.

Afhankelijk van de wens van de ouder kan er bijvoorbeeld gebeld worden of kan de ouder zelf bellen naar de locatie om te vragen hoe het verder gegaan is met hun kind.

Baby

Een baby wordt altijd van de ouder overgenomen, zodat de ouder de handen vrij heeft om spulletjes in een mandje te leggen of een flesje in de koelkast te zetten. De medewerker zal ondertussen vragen met welke bijzonderheden over de baby zij rekening moet houden. Heeft de baby goed geslapen of juist niet? Heeft hij goed gedronken of juist niet? Bij het afscheid nemen benoemt zij het vertrek van de ouder en zwaait met de baby de ouder uit.

Dreumes

Een dreumes kan door scheidingsangst moeite hebben met de overstap van de ouder naar de medewerker. De medewerker zal het kind de tijd geven om even rond te kijken en het dan uitnodigen om (eventueel samen met de ouder) een spelletje te doen op een rustig plekje. Als de ouder daar geen tijd voor heeft neemt de medewerker de dreumes over van de ouder, laat ouder en kind kort afscheid nemen en zwaait dan samen met het kind de ouder uit. Daarna wordt het kind getroost en wordt het geholpen om te gaan spelen.

Peuters

Peuters zullen vaak al gewend zijn aan het afscheidsritueel en zullen vaker enthousiast reageren op het zien van de bekende groepsgenootjes. Voor peuters ligt er daarom altijd spelmateriaal klaar waarmee zij aan de slag kunnen terwijl de ouder nog even wat informatie uitwisselt met de medewerker. Daarna begeleidt de medewerker de peuter naar het uitzwaaiplekje.

Ouder

De medewerker kent niet alleen de behoeftes van de individuele kinderen maar ook die van ouders. Vinden zij het prettig om even met de medewerker te praten? Of hebben zij haast en kan de medewerker helpen om het afscheid soepel te laten verlopen? De medewerker zorgt er voor dat er een passend afscheidsmoment is, zodat het kind weet dat de ouder weggaat.

2.3.2 Tafelmomenten

Kinderen eten en drinken om gezond te blijven en om ervan te genieten. Daarnaast is eten en drinken bij uitstek een plezierig en sociaal gebeuren, kinderen worden steeds zelfstandiger, leren rekening houden met elkaar en voeren gesprekken aan tafel. Persoonlijke en sociale competenties staan hier centraal.

Rituelen zijn belangrijk voor kinderen om scriptkennis te ontwikkelen, dit is het herkennen van patronen in gebeurtenissen. Rituelen maken gebeurtenissen voorspelbaar, waardoor kinderen weten wat er van hen verwacht wordt. Daarom verlopen maaltijden volgens een min of meer vast ritueel.

Baby's hebben individueel contact met de medewerker tijdens het voeden, waarbij het bioritme van het kind gevolgd wordt. Dreumesen kunnen steeds meer zelf en willen samen met andere kinderen eten en drinken. De peuters kunnen heel veel zelf en zijn vooral gericht op de gezelligheid met andere kinderen. Het vieren van een verjaardag vindt plaats in de kring op een vaste plek in de groepsruimte. Er is een vaste manier waarop de verjaardagen van de kinderen en de pedagogisch medewerkers gevierd worden. Door de rituelen rondom een verjaardag (zingen, versiering, etc.) is er herkenning bij kinderen en weten ze wat er van hen verwacht wordt.

Wij vinden het belangrijk om, in lijn met onze richtlijn Voeding en beweging, zo gezond mogelijk om te gaan met traktaties. Daartoe is de handreiking Feesten en traktaties geschreven die is op te vragen bij de manager of in te zien via de website.

Randvoorwaarden

- Er is een rustige plaats om baby's te voeden.
- Er is voor ieder kind een eigen bord, beker en bestek en dit wordt standaard aangeboden.
- Maaltijden worden gepland en voorbereid. (kinderen zitten gekleed aan tafel, dus uitkleden voor het slapen gebeurt na de maaltijd).

- Er is een taakverdeling (een medewerker moet de tijd hebben om een baby individuele aandacht te geven tijdens en na het voeden).
- Er is een ritueel om de maaltijd mee te beginnen en te eindigen (bijvoorbeeld een liedje).
- Er is een ritueel waarmee verjaardagen gevierd worden.
- We werken volgens de richtlijn 'Voeding en beweging'.
- Op het moment dat meubilair vervangen gaat worden, komen er verschillende maten tafels en stoelen.

Pedagogisch handelen

Algemeen

Het handelen van de medewerker is gericht op het kind en ontspannen laten verlopen van de maaltijden. Dit betekent dat gezelligheid voorop staat en meer aandacht krijgt dan het volgen van regels of afspraken. Macht en dwang worden nooit gebruikt in relatie tot voeding. Tijdens eetmomenten hanteren wij het principe van 'pedagogisch mee-eten': de medewerker eet hetzelfde en evenveel als de kinderen en geeft zo het goede voorbeeld. Tijdens hun lunchpauze eten medewerkers hun eigen lunch.

Baby

Baby's worden gevoed als ze honger hebben, zelfs als dat buiten de vastgestelde voedingen of maaltijden is. Dit gebeurt in overleg met de ouders. Baby's die uit een fles drinken worden gevoed op een rustige plaats en tijdens de voeding altijd vastgehouden door een pedagogisch medewerker. Tijdens het voeden en daarna krijgen baby's individuele aandacht van de medewerker, waarbij de medewerker sensitief ingaat op signalen van de baby.

Oudere baby's en dreumesen eten zoveel mogelijk zelf en worden hierbij geholpen. Baby's die met een lepel eten, mogen hun lepel zelf vasthouden. Ook als het nog niet lukt, blijven wij gelegenheid bieden om te oefenen.

Dreumes en peuter

De medewerker zit met de kinderen aan tafel, voert gesprekjes met kinderen en stimuleert kinderen om op elkaar te reageren. "Kijk, Teun vindt de tomaat heel lekker. Wat vind jij lekker Sanne?" Op deze manier worden de maaltijden situaties waarin kinderen als vanzelf sociale vaardigheden oefenen. De medewerker geeft hierin het goede voorbeeld. Natuurlijk kan het niet altijd alleen maar gezellig zijn aan tafel. Kinderen hebben ook wel eens last van elkaar of storen elkaar. De medewerker benoemt dan de gevoelens van kinderen en helpt hen om de ander iets te vragen. Dreumesen en peuters krijgen de gelegenheid om te helpen met tafel dekken en pas als alles klaar staat gaan de kinderen aan tafel.

Kinderen worden gestimuleerd om zoveel mogelijk zelf te kiezen (zoals het beleg of de saus over of naast de pasta) en te doen (zoals brood smeren, inschenken en warm eten opscheppen) en krijgen complimentjes voor hun pogingen. Het resultaat is minder belangrijk (een half gesmeerde boterham of een schep saus naast het bord is ook goed). Hulp van de medewerker is gericht op het 'leren om het zelf te doen'. Maaltijden variëren in lengte afhankelijk van de behoefte van kinderen. Kinderen die het moeilijk vinden om lang stil te zitten, mogen alvast van tafel als zij klaar zijn.

2.3.3 Spelen en leren

Spelen is de natuurlijke manier van kinderen om te leren. Al spelend leren ze initiatieven nemen, beslissingen nemen, plezier maken, volhouden, weerstand bieden en nog veel meer vaardigheden. Kinderen spelen de hele dag door, alle activiteiten op een dag zijn speel/leermomenten voor kinderen: het aandoen van jas en schoenen voor het naar buitengaan, het uitkleden voor het naar bed gaan, het eten, etc. Tijdens al deze momenten hebben we oog voor het speel/leermoment, maar vooral tijdens vrij spel, activiteiten en het buitenspelen besteden wij extra aandacht aan spelen en leren. Spelen en leren is hieronder opgedeeld in drie elementen: vrij spel, activiteiten en buiten spelen. Na een stukje theorie volgen een aantal randvoorwaarden, waarna het pedagogisch handelen beschreven wordt, ingedeeld naar leeftijd.

1. Vrij spel

Vrij spelen is een innerlijke behoefte van kinderen. Het is de manier waarop zij de wereld en zichzelf ontdekken. De medewerker schept de voorwaarden om rijk spel en leren te ontlocken bij kinderen door de inrichting en indeling van de ruimte, door vaste momenten voor vrij spel in te plannen in het dagritme, door te observeren en te plannen. Maar vooral door aan te sluiten bij het spontane spelen en leren van kinderen, kansen te zien, kansen te grijpen. De medewerker kijkt naar wat het kind al kan en sluit hierbij aan om het een stapje verder te brengen in zijn ontwikkeling. Uit onderzoek blijkt dat de spelbetrokkenheid van kinderen hoger is als de medewerker langere tijd in de nabijheid van kinderen is op een vaste plaats in de groep tijdens vrij spel. Dit komt omdat de kinderen dan weten waar ze is: ze is beschikbaar voor een bemoedigend lachje, een knikje, een vraag, voor troost. Doordat het kind niet constant in de gaten hoeft te houden waar de medewerker is, kan het zich verdiepen in zijn spel waardoor de leerervaring rijker is.

Conflictjes zijn een belangrijk en leerzaam onderdeel van het vrije spel van kinderen. “Ze leren vaardigheden om rekening te houden met elkaar, strategieën om de ander te overtuigen of te verleiden om toe te geven en ze leren zich te verzoenen nadat ze het conflict hebben gewonnen of verloren”². Onderzoek wijst uit dat 2- en 3-jarigen gemiddeld per uur vijf kleine botsinkjes of irritaties hebben, zes meningsverschillen en één keer per uur een ruzie hebben met boosheid of verdriet (Singer & De Haan, 2006; Rourou e.a., 2006). De meeste conflicten (75%) lossen kinderen zelf op. In het vrije spel komen vrijwel alle ontwikkelingsgebieden in hun onderlinge samenhang aan bod. Kinderen spelen met hun hele lijf (motoriek) en al hun zintuigen. Ze spelen samen en krijgen te maken met zowel positieve (samen lachen) als negatieve emoties (conflicten).

Ze gebruiken taal en lossen problemen op. Ze ordenen en meten en experimenteren. Ze beleven hun natuurlijke omgeving en leven zich uit in muziek, dans en creatieve expressie. Dit is de reden waarom het vrije spel in de kinderopvang een belangrijke plek inneemt en moet innemen en waarom de kwaliteit ervan bewaakt moet worden. Dit doen we door een aantal randvoorwaarden te creëren en het handelen van de medewerker te beschrijven.

Randvoorwaarden

- Er is een vast dagritme, waarin vrij-spelmomenten zijn ingebouwd (minimaal 2 per dag).

---

² Singer, E. & De Haan, D. 2013 p. 72

- Er is een taakverdeling (waardoor 1 medewerker beschikbaar kan zijn tijdens vrij spel).
- De ruimte is ingedeeld in hoeken (waardoor kinderen een gerichte keuze kunnen maken tijdens vrij spel, in kleine groepjes (of alleen) kunnen spelen en waardoor groepjes elkaar niet storen).
- De hoeken zijn goed (uitdagend en compleet) ingericht en aangekleed.
- Er is voldoende materiaal dat uitnodigt om ermee te spelen (zie handreiking speelleerplekken)
- De materialen zijn zichtbaar, geordend en door kinderen zelf te pakken. Dit geldt ook voor creatief materiaal (verf, papier, kosteloos materiaal).
- De materialen, zowel planken als opbergdozen, zijn gelabeld met plaatjes, symbolen en/of foto's zodat kinderen ze gemakkelijk kunnen vinden en terugplaatsen.
- Er zijn voorzieningen voor zand- en waterspel binnen en buiten.
- Er zijn afspraken over het gebruik van de hoeken en het materiaal. Kinderen mogen bijvoorbeeld binnen bepaalde en bekende grenzen het materiaal gebruiken in een andere hoek of voor ander spel dan waar het voor bedoeld is.

Pedagogisch handelen

Algemeen

De medewerker is tijdens het vrije spel beschikbaar voor kinderen. Dit betekent dat deze momenten niet worden gebruikt voor administratieve en huishoudelijke taken of – wanneer dit wel gebeurt – kinderen worden hierbij betrokken. Tijdens het vrij spel van kinderen stemt de medewerker haar handelen af op de behoefte van het kind op dat moment. Die behoefte kan verschillen per kind en per leeftijdscategorie.

Baby's

Voor baby's is vrij spel niet alleen de bron voor leren en ontwikkelen, maar ook de basis voor de ontwikkeling van eigenwaarde en zelfvertrouwen. Baby's spelen met zichzelf en met objecten en personen in hun omgeving. De medewerker brengt dagelijks met elke baby tijd door op de grond, in de directe nabijheid van de baby. Zij observeert de bewegingen en gezichtsuitdrukking van de baby en luistert naar de geluidjes die hij maakt. Uit haar observaties leidt zij af wat de behoefte is van de baby: wil hij even op de buik liggen? Probeert hij te rollen in de richting van een speeltje? Ziet hij zichzelf in de spiegel? Haar handelingen stemt zij af op de behoefte van de baby. Door op een vaste plek te zitten, kunnen wat oudere baby's haar als ankerpunt gebruiken voor een voorzichtige ontdekkingstocht door de ruimte.

Dreumesen

Dreumesen spelen nog overwegend alleen. Als ze samen spelen doen ze elkaars handelingen na en hebben daar plezier om.

Ook de handelingen van volwassenen worden nagedaan in spel: een deurtje open en dicht doen, iets in een bak doen en er weer uit halen, roeren in een pan, drinken uit een kopje. Dreumesen zijn vooral heel veel in beweging en verzamelen en sjuwen speelgoed. Ze zijn ondernemend en experimenteren met alles wat ze in hun ontdektocht tegenkomen. Voor dreumesen is het belangrijk dat de medewerker zich tijdens hun vrije spel op een vaste plek bevindt. Zij kunnen daardoor bepalen op welke afstand van haar zij zich nog veilig voelen en af en

toe opkijken of zij er nog is. Dit 'vraagkijken' doen dreumesen wanneer zij onzeker zijn of om ervaringen te delen. 'Zie je mij?', 'Is het goed wat ik doe?' of 'zie jij wat ik zie?'.³

Peuters

Peuters zetten alles wat zij door experimenteren ontdekt hebben door herhaling om in vaardigheden. Ze spelen samen en verdelen rollen, spelen verhalen uit en verwerken in hun spel dagelijkse belevenissen. Peuters kunnen al wat langer uit het zicht spelen, maar hebben wel nodig dat er aandacht is voor hun spel en de 'problemen' die ze erin tegenkomen. De pedagogisch medewerker is daarom wel beschikbaar, soms in de buurt, soms wat meer op afstand. Kinderen die niet of moeilijk tot spel komen zal zij stimuleren door samen iets te kiezen, even mee te spelen en het kind eventueel te koppelen aan een ander kind met dezelfde interesse.

Op bepaalde momenten zal zij ervoor kiezen om het spel te observeren en vooral niet te storen. Op die manier verzamelt zij informatie over de ontwikkeling van het kind en over de belangstelling of over de manier waarop het kind samenspeelt met anderen. Op andere momenten zal haar rol actiever zijn en kan zij het spel verrijken door mee te spelen en vragen te stellen (Voor wie zijn jullie de taart aan het maken? Wat heb je nog meer nodig als je een taart wilt maken?) of nieuwe impulsen toe te voegen ('Oh, is de pop jarig? Zullen we dan haar stoel versieren? Wat hebben we daarvoor nodig?'). Tijdens vrij spel ligt het initiatief bij de kinderen. Wel kan de medewerker vragen stellen waardoor kinderen aan het denken worden gezet of tot ontdekkingen komen ('Wat zou er gebeuren als we de toren nog hoger maken? Hoe zou je de toren steviger kunnen maken?').

Daar waar gespeeld wordt, wordt ook ruzie gemaakt. De medewerker is beschikbaar om te helpen bij het oplossen van conflictjes. Helpen betekent (ook) hier: helpen om het zélf te doen. Zij zal de kinderen eerst de gelegenheid bieden om het zelf op te lossen door de situatie even te observeren. Als dat niet lukt, zal zij beide kinderen vragen wat er is gebeurd en hoe zij denken dat het opgelost zou kunnen worden.

De medewerker kan ook een oplossing aandragen. De kinderen krijgen complimentjes voor het meedenken en uitspreken van hun wensen of ideeën en kiezen uiteindelijk zelf de oplossing die het beste past.

2. Activiteiten

Behalve kansen zien en grijpen door beschikbaar te zijn tijdens vrij spel, creëren we ook kansen door na te denken over activiteiten die we kinderen bewust aanbieden. Hierdoor stimuleren we specifieke ontwikkel- en interessegebieden bij kinderen. Bij het aanbieden van activiteiten is het proces (wat beleven kinderen aan deze activiteit, welke ervaringen doen ze op?) altijd belangrijker dan het resultaat (is er een resultaat en ziet dat resultaat eruit als het voorbeeld?). Ook het helpen bij huishoudelijke taken is een speel/leermoment voor kinderen en wordt daarom ook als activiteit gezien.

Ook tijdens het georganiseerde activiteitenaanbod komen alle ontwikkelingsgebieden aan bod, maar nu vaker met specifieke aandacht voor één of een aantal ontwikkelingsgebieden én gericht op een bepaalde ontwikkelingsfase.

---

³ Singer, E., & Haan De, D. (2013) p. 46

Zo maken we bijvoorbeeld een parcoursje van matten en kussens om aandacht te besteden aan de grove motoriek, laten we kinderen knippen in klei om de fijne motoriek te stimuleren en spelen we bingo om de cognitieve en taalontwikkeling te stimuleren. Het stimuleren van de taalontwikkeling neemt hier een aparte plaats in. Dit doen we namelijk niet alleen tijdens een taalactiviteit, maar gebeurt voortdurend.

De medewerker praat de hele dag tegen kinderen, legt dingen uit en helpt kinderen hun emotie onder woorden te brengen. En ook onderling praten kinderen de hele dag met elkaar, dit wordt gestimuleerd en begeleid.

Randvoorwaarden

- Er is een vast dagritme, waarin activiteiten zijn ingebouwd (minimaal 2 per dag).
- Het dagelijkse voorleesmoment is onderdeel van het dagritme
- Er is een taakverdeling (waardoor 1 medewerker de activiteit kan begeleiden).
- Er is voldoende materiaal voor de activiteit, voor elk kind, voor elke leeftijd en ontwikkelingsgebied.
- Er is op elke groep een activiteiten aanbod. Twee keer per dag vinden er activiteiten plaats.
- Er is tijdens de activiteit keuze voor kinderen in:
  - hoe ze materialen kunnen ontdekken en gebruiken,
  - hoe ze kunnen communiceren,
  - waar ze kunnen zitten en/of staan,
  - hoe ze kunnen bewegen,
  - wat ze willen zingen.
- Wat kinderen doen en interessant vinden, is bepalend voor de duur van de activiteit. De tijd dat kinderen ontdekken en spelen met materialen kan sterk variëren. De medewerkers ronden de activiteit af als de kinderen de interesse verliezen.
- De medewerker stelt zich flexibel op: kinderen krijgen de ruimte om iets anders te doen met het materiaal dan van tevoren bedacht is, er is voldoende materiaal voor iedereen die mee wil doen, er wordt ruimte gemaakt voor nieuwkomers.
- Voor kinderen die niet mee willen doen met een activiteit zijn er alternatieve bezigheden.
- Er is een jaarplanning met thema's die aansluiten bij de beleevingswereld van de kinderen en waarbij rekening wordt gehouden met de behoeftes, interesses en ontwikkelingsgebieden.

Pedagogisch handelen

Algemeen

De activiteiten verlopen soepel en flexibel en zijn gericht op wat kinderen doen, hun ideeën en interesses. De medewerker moedigt kinderen aan om hun eigen draai aan de activiteit te geven. Zij stelt zich bij het begeleiden van de activiteit flexibel op en heeft aandacht voor de belevenissen van het kind, meer dan voor het resultaat. Er worden complimentjes gegeven voor de inzet van het kinderen en minder voor het eindproduct. 'Wat ben je hard aan het werk, wat doe je goed je best' in plaats van 'Wat heb je dat mooi gemaakt!'.

Baby's

In de begeleiding van een activiteit met baby's is de medewerker veelal één op één bezig. Het gaat dan om het grijpen van kansen die zich gedurende de dag voordoen. Een kiekeboe-spelletje met een zakdoek, voelen aan verschillende oppervlakken, samen op de mat in de spiegel kijken.

Dreumesen

Een dreumes heeft een korte aandachtspanne en de medewerker sluit hierbij aan met de keuze voor activiteiten. Het gaat om korte, eenvoudige spelletjes in kleine groepjes. Een eenvoudig parcoursje, puzzelen, rijden met grote kralen of experimenteren met vingerverf.

Peuters

Peuters worden gestimuleerd om zelfstandig keuzes te maken uit het activiteiten aanbod. Voor aanvang van de activiteiten wordt de kinderen verteld wat er allemaal te doen is. De medewerker stimuleert kinderen om mee te doen met activiteiten door bijvoorbeeld kinderen die moeilijk tot spel komen extra aandacht te geven. Ze helpt het kind op weg door samen te praten over de activiteit. Peuters helpen graag en dat geeft de medewerker de gelegenheid om kinderen te betrekken bij kleine karweitjes. Zo worden ze bijvoorbeeld uitgenodigd mee te helpen met het tafeldekken, afruimen, de was opvouwen, eten klaarmaken, boodschappen doen, tuinieren. Fruit schillen en snijden bijvoorbeeld gebeurt zoveel mogelijk aan tafel, zodat de kinderen mee kunnen doen, kijken en praten.

3. Buiten spelen

Buitenspelen is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Kinderen spelen binnen en buiten op een andere manier doordat de ervaring van ruimte, weer, natuur, licht, grond anders is waardoor het spel en onderzoek van kinderen verschilt met die in de binnenruimte. Binnen en buiten spelen vraagt andere vaardigheden en biedt andere mogelijkheden. Buiten is er ruimte voor grotere grovere en snellere bewegingen (rennen, hinkelen, fietsen), het ontdekken van de natuur (insecten, vogels, planten, vlinders, vallende bladeren), en andere elementen zoals de zon, schaduw, regen, sneeuw en wind. Buiten zijn er andere associaties en uitdagingen dan binnen en daardoor inspireert het kinderen tot ander spel. Nieuwe mogelijkheden zorgen voor verdieping in het spel, maken kinderen zelfstandig en vergroten hun zelf oplossend vermogen.

Randvoorwaarden

- Er is een vast dagritme, waarin dagelijkse buiten-speelmomenten zijn ingebouwd (minimaal 1 per dag).
- De buitenruimte is veilig, toegankelijk en zo uitdagend als mogelijk.
- De buitenruimte is groot genoeg zodat kinderen vrijuit kunnen ontdekken en bewegen.
- De ruimte lokt verschillende soorten spel uit, zoals bijvoorbeeld rijden met driewielers en karren, spelen met water en zand, klauteren, tekenen met stoepkrijt, ontdekken van natuurmaterialen, tenten en torens bouwen, rollenspel, verstoppen.
- De buitenruimte is geschikt voor kinderen van verschillende leeftijden en met verschillende interesses.
- Er is een veilige speelplek voor baby's, gescheiden van andere activiteiten.
- Er zijn bloemen en planten waar kinderen aan mogen voelen, ruiken en eventueel van proeven.
- Het gebouw, bomen, struiken, parasols en/of zonneschermen bieden voldoende schaduw gedurende alle buitenspeeltijden.
- Toestellen en materialen zijn ontworpen voor het ontwikkelingsniveau van baby's, dreumesen en peuters en zijn veilig en goed onderhouden.

- Alle speeltoestellen voldoen aan de eisen zoals gesteld in het Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen.

Pedagogisch handelen

Het buitenspelen heeft de elementen van vrij spel én de elementen van activiteiten. Tijdens het buitenspelen zijn dus dezelfde uitgangspunten belangrijk als hierboven genoemd bij vrij spel en activiteiten. Toch heeft buiten spelen een andere dimensie dan binnen spelen, waardoor een aantal uitgangspunten hier toegevoegd worden. Deze gelden voor de begeleiding van kinderen van alle leeftijden. Ook tijdens vrij spel buiten is de medewerker beschikbaar voor de kinderen. Voor baby's in de babytuin of op het kleed bij de baby, voor dreumesen en peuters op een vaste plek in de tuin. Ze wijst de kinderen op alle mogelijkheden die er buiten zijn en motiveert kinderen tot het benutten van andere materialen. De medewerkers verspreiden zich over de buitenruimte en er wordt een activiteit aangeboden waar een medewerker aan mee doet. Ze wisselt de mogelijkheden tussen de binnen- en buitenruimte af. Zo kan er buiten met binnen materiaal gespeeld worden en andersom. Hierdoor ontstaat er een verbinding tussen binnen en buiten. De medewerker is zich bewust van haar voorbeeldrol in het buitenspel. Ze ondersteunt de kinderen in de onderzoekende houding. Denk hierbij aan de reactie van kinderen bij regen, zon, beestjes, bladeren, water, etc. Hierdoor wordt de creativiteit van kinderen weer op andere wijze gestimuleerd.

2.3.4 Slapen en verzorgen

Kinderen die voldoende rusten, kunnen vervolgens geconcentreerd en intensief spelen. De rustmomenten op een dag zijn voor alle leeftijden belangrijk. Bij iedere leeftijd is er echter een andere behoefte en invulling van dit moment. Bij baby's is het belangrijk om aan te sluiten bij het bestaande dagritme. Kinderen leren gaandeweg steeds meer om signalen van vermoeidheid te herkennen en te verwoorden. Het is goed om veel tijd aan deze rustmomenten op de dag te besteden. Dezelfde rituelen, woorden en handelingen bij het slapen gaan bereiden kinderen voor op het naar bed gaan. Verzorgingsmomenten zijn vaak unieke één- op- één contacten en dus bij uitstek geschikt voor het scheppen van verbondenheid en geborgenheid. Respect voor het kind in de manier waarop de medewerker het kind aanraakt, zorgt voor vertrouwen en plezier in elkaar. De rituelen, herhalingen en voorspelbaarheid bij het verzorgen is heel belangrijk voor de emotionele veiligheid: het kind weet wat er gaat gebeuren. Kinderen ontwikkelen zich van afhankelijk naar steeds meer zelfstandig en worden zich in toenemende mate bewust van hun eigen lijf en hun behoeftes aan slaap en zich ontlasten. De meeste kinderen vertonen ergens tussen hun 2^e en 3e verjaardag tekenen die erop wijzen dat ze eraan toe zijn om zindelijk te worden. Dan zijn ze in staat om op tijd te constateren dat ze moeten plassen of poepen en kunnen ze hun ontlasting ophouden. Ook emotioneel moet een kind zover zijn dat het zijn ontlasting wil afstaan aan het potje of het toilet. Trainen op zindelijkheid doen wij dan ook pas als de signalen hierop wijzen. Uiteraard starten we hier mee in overleg met de ouders.

Randvoorwaarden

In het protocol Veilig slapen staan voorwaarden beschreven voor de slaap- en rustmomenten, onder andere:

- De slaaptijden zijn afgestemd op de persoonlijke behoefte aan slaap en rust van de kinderen.

- Elk kind slaapt altijd in hetzelfde bed.
- Baby's slapen altijd in een bedje op een slaapkamer. Voor hele jonge baby's die lastig tot slaap komen in een bed op de slaapkamer, is er een speciaal babybedje op de groep.
- Er wordt toezicht gehouden conform de afspraken in het protocol Veilig slapen. Hierbij wordt ook het vier- ogenprincipe gewaarborgd door bijvoorbeeld het gebruik van een babyfoon.
- Kinderen slapen of rusten als ze moe zijn, zelfs als dit gebeurt buiten de vastgestelde slaaptijden, en worden uit zichzelf wakker.
- De oudere kinderen hebben een rustige plek in de groepsruimte waar zij zich kunnen terugtrekken op elk moment van de dag.

In het veiligheids- en gezondheidsbeleid staan werkafspraken beschreven die de randvoorwaarden vormen op het gebied van verzorging van kinderen.

Pedagogisch handelen

Algemeen

De medewerker reageert op signalen van vermoeidheid of ontlasting. Ze verwoordt in positieve zin wat ze ziet of ruikt en onderneemt actie. Zo leert het kind zijn eigen vermoeidheid en vuile luier of broek te herkennen en actie te nemen. Kinderen worden uit bed gehaald, begroet, geknuffeld en verschoond zodra ze helemaal wakker zijn. Kinderen worden gedurende de hele dag attent gemaakt op lichamelijke verzorging, voordat deze plaatsvindt. De medewerker vertelt hen wat er gaat gebeuren en ze krijgen waar nodig de tijd om te stoppen waar ze mee bezig zijn voordat de verzorging begint. De medewerker verschoont een kind als dit nodig is en vertelt daarbij wat er gaat gebeuren. Kinderen worden uitgenodigd om mee te helpen. Het tempo van handelen wordt aangepast aan het tempo van het kind.

Baby's

Ook baby's nodigen we uit om mee te helpen tijdens het verzorgen door bijvoorbeeld te zeggen: 'Geef me je armpje maar' en dan even te wachten op een reactie. Elke handeling die we tijdens het verschonen en slapen gaan verrichten, benoemen we.

Dreumesen en peuters

Bij lichamelijke verzorging (verschonen en zindelijk worden) horen keuzes voor kinderen. Kinderen zijn gedurende de hele dag actief betrokken bij hun lichamelijke verzorging, maken keuzes en doen zelf dingen. De medewerker geeft de kinderen de ruimte om zelf kledingstukken aan te trekken of helpt hierbij. Als zij de kinderen aankleedt, vertelt zij wat zij doet en het kind krijgt op elk moment de gelegenheid om het over te nemen of zelf te proberen. Tijdens de vaste verschoonmomenten nodigen we kinderen die kunnen zitten uit om de wc te proberen. De medewerker blijft erbij en maakt er een gezellig kletsmomentje van. Als het kind in de wc plast, krijgt het een complimentje. Als het kind zelf gaat aangeven dat het op de wc wil, begeleidt de medewerker hem hierbij en stimuleert zij het kind om op het potje of de wc te plassen. Het welbevinden en de betrokkenheid van het kind staat ook hierbij te allen tijde centraal.

2.2.5 Ophalen en overdracht

Het haalmoment is ook een overgangsmoment, namelijk van het Kindcentrum naar thuis. Door ervoor te zorgen dat elk kind zijn eigen ritueel heeft tijdens dit haalmoment, helpen we ze met deze overgang. Kijkend naar de behoefte van het kind, kan zo'n ritueel bestaan uit het zelf inpakken van de tas net voordat de ouders komen, het even af mogen maken van een tekening of spelletje in aanwezigheid van de ouder, het afscheid nemen van andere kinderen en/of speelmateriaal met bijvoorbeeld een liedje. Voor ouders is het bij het ophalen belangrijk om te horen hoe hun kind de dag beleefd heeft

Randvoorwaarden

- Er zijn praktische afspraken over het ophalen van het kind en deze zijn bij ouders bekend (wie pakt de spullen van het kind, waar kan de ouder lezen wat er die dag gedaan is).
- Ouders zijn geïnformeerd over belang van een afscheidsritueel en begroetingsritueel en de rol die de medewerker en zichzelf daarin kunnen spelen.

2.3.6 Kinderparticipatie

Kinderparticipatie maakt de opvang tot een leefgemeenschap van kinderen en medewerkers. Ze werken samen aan een fijne plek. Het gaat er daarbij niet in de eerste plaats om de wensen van de kinderen centraal te stellen, het gaat er veel meer om de kinderen medeverantwoordelijk te maken. Samen nadenken, rekening houden met verschillende wensen en posities, een mening formuleren en naar elkaars ideeën luisteren kinderparticipatie is een kans voor alle kinderen om zich het democratisch gedachtegoed eigen te maken en dat ook in andere situaties toe te passen. Het leidt tot functioneren in verbondenheid met anderen.

Randvoorwaarden

- Het team heeft een visie over kinderparticipatie en werkt in de geest van die visie.
- De medewerker heeft een participerende houding.

Pedagogisch handelen

De medewerker zorgt dat de kinderparticipatie afgestemd is op de leeftijd en behoefte van het kind. Voor jonge kinderen vindt kinderparticipatie bijvoorbeeld plaats door doe-activiteiten (foto's, tekeningen, spelvormen) en er wordt rekening gehouden in de vorm van kinderparticipatie met doeners en praters. Er wordt aangesloten bij de ervaringen van kinderen, sommige kinderen zijn gewend om thuis overal over mee te praten, anderen niet. De tijdsduur van een overleg wordt aangepast aan wat kinderen prettig vinden. Medewerkers betrekken kinderen en laten kinderen meepraten over groepsregels.

Deel 3 De kwaliteit

Binnen ons Kindcentrum wordt dagelijks gestreefd naar het leveren van een zo groot mogelijke kwaliteit. Binnen Ons Kindbureau is een pedagogisch coach/kwaliteitsmanager werkzaam die ondersteuning biedt aan de verschillende locaties t.b.v. de kwaliteit op het gebied van pedagogiek, veiligheid en gezondheid. Op verschillende manieren is aandacht voor kwaliteit, deze worden hieronder verder uitgewerkt.

3.1 Inspectie Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen

De GGD inspecteert in opdracht van de gemeente jaarlijks alle locaties of er kwalitatief goede kinderopvang wordt geleverd. Hierbij wordt gekeken of er voldaan wordt aan de kwaliteitseisen op het gebied van ouderinspraak, personeel, veiligheid en gezondheid, accommodatie en inrichting, groepsgrootte en beroepskracht-kind-ratio, pedagogisch beleid en pedagogische praktijk en klachten. De manager stuurt de oudercommissie het definitieve inspectierapport, voor ouders is het rapport inzichtelijk middels de website van de locatie.

3.2 Deskundigheidsbevordering

Daarnaast draagt de Manager samen met de plein- coördinatoren zorg voor de deskundigheidsbevordering van de medewerkers. Dit gebeurt middels diverse overlevormen, waarin pedagogische onderwerpen en protocollen jaarlijks terugkeren.

3.3 Aandacht voor pedagogische kwaliteit

Jaarlijks wordt er plan gemaakt waarin o.a. aangegeven wordt welk pedagogische aandachtspunten aan bod komen. Deze worden uitgewerkt, geëvalueerd en bijgesteld waardoor er cyclische gewerkt wordt aan het verbeteren van de pedagogische kwaliteit.

3.4 Protocollen

Naast dit pedagogisch beleid zijn er protocollen, kwaliteitskaarten en richtlijnen opgesteld om de veiligheid en gezondheid van de kinderen op de locatie te waarborgen. Hieronder worden de belangrijkste genoemd, deze zijn in te zien via de manager.

Gezond Kindcentrum

Wij volgen de richtlijnen van het voedingscentrum bij de maaltijden en tussendoortjes. De afspraken rondom voeding zijn vastgelegd in de richtlijnen voeding en beweging. Hierdoor kunnen medewerkers de juiste voedselkeuze maken en voldoende bewegingsactiviteiten aanbieden aan kinderen die de opvang bezoeken. Voor traktaties en feesten is een handreiking opgesteld. De richtlijn en traktatietips zijn inzichtelijk via de website van de locatie.

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Binnen onze kinderopvang wordt gewerkt met de 'Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling' die is ontwikkeld voor de kinderopvang. Deze meldcode voldoet aan de door convenantpartijen opgestelde criteria. De meldcode is inzichtelijk via de website van de locatie.

Zorgkinderen

Het kan zijn dat bij de aanmelding of bij het intakegesprek met ouders naar voren komt dat er extra begeleiding voor het kind nodig is. Er wordt voor de plaatsing zorgvuldig gekeken naar de mogelijkheden op de locatie. We gaan met de ouders en eventuele andere (externe) betrokkenen in overleg om te kijken of de opvang op de locatie past binnen onze mogelijkheden en aansluit bij wat het kind nodig heeft. We streven er naar om voor elk kind een opvangklimaat te creëren waarbinnen het zich optimaal kan ontwikkelen. Om ervoor te zorgen dat we continu aansluiten bij de behoefte van het kind stellen we een plan van aanpak op waarin we de opvang evalueren zodat we tijdig afspraken kunnen bijstellen. Wij werken samen met lokale opvoedinstanties en/of zorginstanties die we in samenspraak met ouders kunnen inschakelen om met ons mee te kijken.

Tijdens de opvangperiode kunnen er zorgen ontstaan over het gedrag of de ontwikkeling van een kind. Deze zorgen worden door de medewerkers met ouders besproken zodat er samen gekeken kan worden wat nodig is voor het kind. Daarnaast bespreekt de medewerker de zorg rondom een kind altijd met de manager en-/of de intern begeleider, dit kan bijvoorbeeld tijdens een groepsoverleg of een individueel overleg. Dit gebeurt meestal a.d.h.v. een observatieformulier, ingevuld door de medewerker. Daarnaast kan de pedagogisch coach van Ons Kindbureau geraadpleegd worden voor het beantwoorden van vragen en ondersteuning bij observaties.

Binnen de Groote Wielen wijk, Rosmalen en s'-Hertogenbosch zijn er samenwerkingsverbanden tussen kinderopvangorganisaties en organisaties voor jeugd- en opvoedhulp. Binnen deze initiatieven worden medewerkers ondersteund in de begeleiding van een kind. Daarbij is het ook van belang om de zorg van de ouders en de opvang met elkaar af te stemmen. Zo ontstaat voor het kind de juiste balans en kan het vaak gebruik (blijven) maken van de reguliere opvang. Op de sociale kaart van de locatie staan alle externe instanties vermeld met wie wij kunnen samenwerken als wij vragen hebben over kinderen. Ook kunnen we ouders naar deze instanties verwijzen zodat zij daar hun vragen kunnen stellen en via deze instanties de nodige zorg kunnen ontvangen.

3.5 Het kind volgen

Om ieder kind passende begeleiding en optimale opvang en optimaal onderwijs te bieden, volgen we de ontwikkeling van kinderen nauwkeurig. Alleen dan kunnen we immers aansluiten bij de ontwikkelings- en ondersteuningsbehoeften van het kind. Binnen het Kindcentrum is het zo dat we opvang en onderwijs onder één dak aanbieden. We hebben binnen ons Kindcentrum afspraken vastgelegd rondom de doorstroom naar het onderwijs. Via het hetzelfde rapportagesysteem, genaamd Parnassys, worden observaties en oudergesprekken vastgelegd die de medewerkers van de opvang hebben uitgevoerd. Van ieder kind binnen het Kindcentrum is er een dossier waarin observaties en informatie over het kind te vinden is.

Dit dossier is voor alle medewerkers van het Kindcentrum in te zien. Op die manier dragen wij allen bij aan één doorgaande lijn binnen de ontwikkeling van de kinderen.

Binnen ons Kindcentrum hebben we twee intern begeleiders, één intern begeleider wordt ingezet van 0-6 jaar en er is een intern begeleider van 6-12 jaar. Jaarlijks organiseren zij een aantal groepsbesprekingen met de verschillende teams. Het MT heeft minimaal eens per kwartaal een zogenoemd zorgoverleg met de intern begeleiders van het Kindcentrum. Tijdens dat overleg worden o.a. de kinderen besproken die van de opvang naar het onderwijs binnen het Kindcentrum doorstromen waarbij sprake is van extra zorg. Daarnaast hebben de Managers Opvang en Onderwijs regelmatig contact en overleg met de intern begeleiders over de kinderen met een extra ontwikkelbehoefte. Ook is er een nauwe samenwerking tussen de intern begeleiders en zorginstanties zoals de GGD, logopediste etc.

Vanuit de kinderopvangorganisatie 'Ons Kindbureau' waar wij als Kindcentrum mee verbonden zijn, zijn er ook pedagogisch coaches in dienst. Deze kunnen wij inzetten wanneer wij bijzonderheden signaleren bij kinderen. Zij kunnen op groepsniveau of individueel niveau worden ingezet op de groepen van ons Kindcentrum. De intern begeleider en de Manager 0-6 jaar hebben direct contact en werken nauw samen met de Pedagogisch coach.

Kindvolgsysteem

We volgen het welbevinden en de ontwikkeling van de kinderen structureel en de mentor van het kind legt alles vast. Om de kinderen te volgen maken we voor alle kinderen van 0-4 jaar binnen ons Kindcentrum gebruik van het Kindvolgsysteem 'Ziko'. 'Ziko' is het Zelfevaluatie- Instrument voor de ontwikkeling en het welbevinden en de betrokkenheid van de kinderen in de opvang. Met behulp van dit systeem observeren we de kinderen vier keer per jaar (om de 3 maanden), waarbij we vooral kijken naar het welbevinden en de betrokkenheid van het kind. Hierbij gaan we uit van wat het kind allemaal al wel kan in plaats van wat het kind allemaal nog niet kan. Het systeem bestaat uit een 'kindportret' waar de medewerker beschrijft hoe het gaat met het kind in de opvang en hoe het zich ontwikkelt. Het is telkens een momentopname waarbij je de praktijk doorlicht.

Deze zelfevaluatie verloopt in drie stappen:

Stap 1: Je meet het welbevinden en de betrokkenheid van de kinderen in de opvang

Stap 2: Je verklaart wat je meet

Stap 3: Je verbetert gericht de kwaliteit van de opvang.

We starten hiermee in de babygroep en vullen de Ziko voor de eerste keer in na 3 maanden en daarna bij iedere verjaardag.

De ontwikkelingsgebieden die binnen Ziko worden geobserveerd en geregistreerd zijn:

- Grote/ grove motoriek
- Kleine/ fijne motoriek
- Taal
- Ontdekken van de wereld
- Sociale ontwikkeling
- Verstandelijke ontwikkeling
- Goed in je vel zitten

- Zelfsturing

De observaties die vastgelegd worden door de mentor van het kind worden na ieder invulmoment gedeeld met ouders. Ouders kennen hun kind natuurlijk het beste. Op elk 'kindportret' krijgt de ouder de kans om te reageren. De medewerker stelt vragen aan ouders maar ouders krijgen ook de mogelijkheid om zelf opmerkingen, vragen of suggesties op de Ziko te noteren. De laatste Ziko die wordt gemaakt op de groep (2 jaar en 4 jaar) wordt met een foto opgeslagen in het kinddossier in Parnassys.

Naast het 'kindportret' krijgt ieder kind bij de start in de babygroep een avonturenboek. Hierin legt de mentor de ontwikkeling van het kind vast vanaf het moment dat het kind bij ons start. Dit gebeurt door middel van foto's, teksten, knutselwerkjes etc. van het kind. Ouders kunnen het avonturenboek te allen tijde inzien. Het avonturenboek wordt samen met de ingevulde Ziko meegegeven aan ouders bij iedere verjaardag van het kind. Er wordt dan ook gevraagd of ouders n.a.v. de Ziko behoefte hebben aan een gesprek met de mentor. Daarnaast is er te allen tijde ruimte voor een gesprek met de mentor, wanneer hier vanuit ouders of vanuit de medewerkers behoefte aan is. De kinderen mogen het avonturenboek mee naar huis nemen wanneer kinderen twee jaar worden en naar de peuters gaan. Vanaf dan worden de werkjes mee naar huis gegeven en kunnen ouders het zelf toevoegen aan het avonturenboek.

Overdracht

Vanwege de integrale aanpak binnen ons Kindcentrum, is er een duidelijk beeld van de peuters die intern doorstromen. Er is een warme(mondelinge, persoonlijke) overdracht tussen de medewerkers, naast de overdracht in Parnassys. Bij de overgang van de babygroep naar de peutergroep vindt er een overdracht plaats tussen de medewerkers van beide groepen. Ouders worden hiervan op de hoogte gebracht en er wordt om toestemming gevraagd om deze overdracht te doen.

Wanneer een kind start in het onderwijs, plant de leerkracht een intakegesprek met ouders waarbij ook de pedagogisch medewerker van de peutergroep aansluit. Tijdens dit gesprek komen de volgende onderwerpen aan de orde: gezondheid, gedrag, gezinssituatie, gewoontes en rituelen m.b.t. het kind, onderzoeken en de ontwikkeling. Met betrekking tot dit laatste onderwerp worden de observaties uit Ziko doorgesproken en overgedragen. De overdrachtsgegevens worden opgeslagen in het kind dossier in Parnassys. De medewerkers van de BSO waar het kind bij in de groep komt ontvangen tevens een overdracht van de medewerker van de peutergroep en hebben inzage in het kinddossier in Parnassys.

Ouders geven toestemming voor deze interne overdracht op het moment dat er zaken overgedragen worden. Ook bij de overgang naar de BSO of een andere kinderopvangorganisatie, vindt er ook een overdracht plaats. Er vindt een gesprek plaats met de ouders waarin we toestemming vragen om een warme overdracht te plannen.

3.6 Het zorgteam

Het zorgteam bestaat uit de intern begeleider, een schoolmaat -schappelijk werker van Juvans en een sociaal verpleegkundige van de GGD. Het zorgteam buigt zich over kinderen met een bredere problematiek, zoals sociaal-emotionele problemen en gedragsproblemen.

Het zorgteam maakt deel uit van het bovenschools- zorgplatform, waar alle basisscholen in de gemeente terecht kunnen voor ondersteuning, professionalisering en hulp. Het zorgteam overlegt met de medewerker en de ouders en adviseert hoe het kind in zijn ontwikkeling kan worden gestimuleerd.

3.7 Veiligheidsbeleid

De manager neemt samen met de facilitair coördinator elk jaar een risico inventarisatie af op het gebied van veiligheid en gezondheid. Op basis hiervan wordt gekeken welke aandachtspunten er zijn op een locatie. Er wordt door de manager een plan van aanpak gemaakt. Vanuit deze inventarisaties worden er werkafspraken opgesteld voor de locatie.

Uitstapjes

Dit protocol bevat een standaardwerkwijze om de risico's rondom veiligheid van kinderen bij uitstapjes te beperken.

Toediening geneesmiddelen

Hier wordt de werkwijze bij zieke kinderen en medische handelingen op het kinderdagverblijf beschreven. Dit protocol volgt de richtlijnen van de wet BIG.

3.8 Samenwerking met ouders

De samenwerking met ouders is gezien het belang voor de emotionele veiligheid en het welbevinden van het kind erg belangrijk. Goed contact en regelmatig overleg tussen ouders en kinderopvang is dus onontbeerlijk.

Oudercommissie/ KC- raad

Alle kindercentra beschikken over een oudercommissie. Bij KC de Hoven werken we met een KC- raad waarbij de Oudercommissie en de MR functioneren als één orgaan voor het hele Kindcentrum. De oudercommissie en de MR hebben binnen dit orgaan hun eigen bevoegdheden (instemming en advies) vastgelegd in het reglement van de KC- raad. De KC- raad overlegt een aantal keer per jaar met het MT over het interne beleid van de opvang (en het onderwijs). Het gaat daarbij om zaken als de uitvoering van het pedagogisch beleidsplan, voedingsaangelegenheden en de Risico-Inventarisatie Veiligheid en Gezondheid (RI) . De oudercommissie heeft op deze zaken adviesrecht. Daarnaast is de oudercommissie soms betrokken bij het organiseren van ouderavonden en feesten.

Klachtenprocedure

Een goede en zorgvuldige klachtenprocedure is in ieders belang. Wij hebben daarom een interne en externe klachtenprocedure voor ouders opgesteld, die via de website beschikbaar is voor ouders of opgevraagd kan worden bij de manager. Hoewel een klacht altijd direct ingediend kan worden via het formulier op de website, raden wij ouders in het algemeen aan om situaties, waarover zij niet tevreden zijn, te bespreken op de plaats waar de klacht zich afspeelt en/of met de persoon om wie het gaat.

Dat kan een medewerker, een manager of iemand van de klantendesk zijn. Een rustig gesprek kan vaak al veel oplossen. Zijn ouders na deze eerste stap niet tevreden, dan kunnen zij alsnog een klacht indienen. Klachten kunnen ook altijd direct worden voorgelegd aan de geschillencommissie.

Wij zijn aangesloten bij de Geschillencommissie Kinderopvang en peuterspeelzalen. Voor meer informatie rondom al deze zaken kunnen ouders bij de manager van de locatie terecht.

3.9 Personeel

3.9.1 Vaste pedagogisch medewerkers

Elke groep beschikt over vaste en vertrouwde medewerkers. Bij afwezigheid door vakantie en/of ziekte worden zij zoveel mogelijk vervangen door collega's of bekende invalkrachten. Ook in de vakantieperiode is minimaal één vaste medewerker aanwezig op de groep. Alle medewerkers, inclusief invalkrachten, beschikken over een erkend diploma voor het werken in de kinderopvang en een verklaring omtrent gedrag. Ouders worden via de nieuwsbrief of de Social- schools app geïnformeerd over wijzigingen m.b.t. personeel.

Opleidingseisen

De kwalificatie-eisen voor pedagogisch medewerkers kinderopvang en buitenschoolse opvang liggen vast in de cao-kinderopvang. De opleidingen die daarin voor de kinderopvang (0 tot 4 jaar) worden genoemd zijn automatisch ook toereikend om op de buitenschoolse (4 en met 12 jaar) te werken. Daarnaast worden er in de cao opleidingen genoemd die specifiek geschikt zijn om te werken in de dagopvang. Voor deze opleidingen geldt dat deze ontoereikend moeten zijn om in de kinderdagopvang te werken.

3.9.2 Beroepskrachten in opleiding

Het personeel is in de kinderopvang een belangrijke succesfactor voor een onderneming. De medewerkers zijn het gezicht van de organisatie en we vinden het belangrijk dat onze medewerkers betrokkenheid en enthousiasme uitstralen. Daarnaast moeten ze inhoudelijk de competenties hebben die van belang zijn voor een goede uitoefening van hun beroep. We willen onze leerlingen structureel begeleiden in hun groei tot een enthousiaste competente beroepskracht. De directeur is eindverantwoordelijk voor het stagebeleid van Stichting Ons Kindbureau. De uitvoering hiervan hoort bij het takenpakket van de praktijkopleider.

Ons Kindbureau neemt leerlingen en stagiaires aan met de volgende doelstelling:

- Bijdragen aan de kwaliteit van de opleiding en zo aan het beroep.
- Eigen kweekvijver voor voldoende en goed gekwalificeerd personeel.
- Kennismaking met het werkveld

Ons Kindbureau is een door SBB erkend en geregistreerd leerbedrijf. Leerlingen lopen hun stage per schooljaar op een en dezelfde groep in verband met de continuïteit. Het begin van de stage loopt samen met de opleiding van school. We bieden mogelijkheden aan eerste, tweede en derde en vierdejaars van de Beroeps Opleidende Leerweg (BOL) opleiding Pedagogisch werk (PW), niveau 3 en 4 en niveau 2 helpende welzijn. In overleg is het ook mogelijk om gedurende de gehele opleiding op wisselende locaties en afdelingen je stage te doen.

De CAO kinderopvang biedt ook mogelijkheden voor een betaalde stage in een Beroeps Begeleidende Leerweg (BBL). Daarnaast zijn er mogelijkheden om een pedagogisch medewerkster in ontwikkeling aan te nemen. In dit laatste geval wordt er een individueel opleidingstraject door de organisatie en de medewerker uitgezet.

Of dit in de komende jaren ook mogelijk is bij Ons Kindbureau hangt af van de personeelsvoorziening op de arbeidsmarkt, de ervaringen met de individuele capaciteiten van de student en de mogelijkheden voor een goede begeleiding. Kwaliteit van het leren en kwaliteit van de opvang zijn hierbij de uitgangspunten.

Stagiaires/ beroepskrachten in opleiding, anders dan voor het beroep pedagogisch medewerkster kinderopvang, lopen een individueel traject. Begeleiding van administratieve stagiaires vindt plaats door de directe collega en HBO studenten pedagogiek of SPH, die in hun eerste jaar stage lopen op een groep krijgen een werkbegeleidster op niveau 4 en vallen meestal rechtstreeks onder de verantwoordelijkheid van de (assistent) locatiemanager.

Het is mogelijk bij Ons Kindbureau een maatschappelijke stage te lopen door middelbare scholieren, mits aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- Deze stagiaires worden door de wet gezien als incidentele vrijwilligers en hoeven geen VOG te hebben
- De stage kan op een groep ingevuld worden waar geen andere stagiaire is.
- De stagiaire zorgt tijdig minimaal een maand van te voren voor een schriftelijke aanvraag bij de praktijkopleider waarop aangegeven is wanneer en hoe de stage ingevuld moet worden.
- De Praktijkopleider inventariseert met de managers opvang of er mogelijkheden zijn binnen de organisatie
- De praktijkopleider geeft de gegevens door aan een manager opvang.
- De manager plaatst de leerling op een groep en wijst een begeleider aan.

De praktijkopleider

De praktijkopleider is verantwoordelijk voor het coördineren, begeleiden, opleiden en toetsen van het leren in de praktijk. Zij verzorgt de aanname, introductie en begeleiding van de leerlingen / stagiaires. Zij voert hierover overleg met de managers. Ze zorgt tevens voor de begeleiding van de werkbegeleiders en onderhoudt de contacten met de diverse opleidingen. Dit alles in samenwerking met de managers en de directeur die eindverantwoordelijk is het voor het stagebeleid.

De werkbegeleidster

De werkbegeleidster is een deskundige medewerkster die verantwoordelijk is voor het leerproces van de leerling op de groep. Deze werkbegeleidster wordt door manager, na overleg met de praktijkopleider aangesteld. Als de werkbegeleidster taken moet verrichten die niet samen gaan met het werk op de groep kan ze hier in overleg met haar leidinggevende taakuren voor schrijven.

Richtlijnen t.a.v. het begeleiden van PW deelnemer.

Onderstaand schema is bedoeld als richtlijn. Als werkbegeleider is het van groot belang dat je blijft kijken naar de competenties en vaardigheden die een deelnemer beheerst. De verschillende stappen die worden genoemd dienen door elke deelnemer doorlopen te worden, maar verwijzen niet naar leerjaren. Op een nieuwe stageplek zal een deelnemer opnieuw bij stap 1 beginnen. Wanneer een deelnemer voldoet aan stap 1 kan de deelnemer door naar de volgende stap.

STAP 1: ORIËTEREN – De deelnemer kijkt of het werkveld bij haar past en of ze er geschikt voor is. Dit moet dan ook worden gezien als basis.

Alles wat de deelnemer doet, gebeurt onder het toezien van een gediplomeerde pedagogisch medewerker.

Wat mag een deelnemer?	Wat vraagt dit van de werkbegeleider?
<p>Kinderen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Contact maken met de kinderen • Observeren van de kinderen • Meespelen met de kinderen • Interactie met kinderen • Assisteren bij verzorgende werkzaamheden, zoals verschonen, toiletgang, eet –en drinkmomenten • Assisteren bij het uitvoeren van activiteiten 	<ul style="list-style-type: none"> • Het hele team is werkbegeleider, dat betekent dat de werkbegeleider <u>alle collega's</u> betreft bij de begeleiding • Is op de hoogte van het BPV handboek en de ontwikkelingen in het onderwijs; welke middelen worden er gebruikt.(daarbij is het wenselijk om werkveldbijeenkomsten regelmatig te bezoeken) • Voert regelmatig (ongeveer één keer per 2 weken) gesprek met de deelnemer • Kent de leerstijl van de deelnemer en weet waar de deelnemer staat • Sluit de begeleiding aan bij het niveau van de leerling; zorgt dat de verwachtingen (zie bijlage)worden uitgesproken • Trekt <u>op tijd</u> aan de bel bij de stagiaire en den BPV contactpersoon • Zorgt voor een goede introductie: werkt de deelnemer in • Is zich bewust van haar voorbeeldgedrag naar de deelnemer in alle facetten. • Maakt de deelnemer bewust van haar eigen verantwoordelijkheid voor het leerproces.
<p>Ouders:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kennismaken met ouders • Social talk met ouders, interesse tonen in de ouder. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stuurt het persoonlijk leerproces/ begeleidt de deelnemer haar persoonlijk leerproces zelf te sturen. • Is consequent t.a.v. afspraken, maakt concreet: <i>wat heb je wanneer</i> af. • Biedt succes ervaring en begint met veilige situatie. • Betreft de deelnemer bij het werk, team en organisatie. • Geeft <u>direct</u> gerichte positieve en opbouwende feedback.
<p>Collega's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Social talk met collega's, mee pauze houden, interesse tonen in de collega's. 	<ul style="list-style-type: none"> • Staat open voor de feedback en mening van de deelnemer. • Reflecteert samen met de deelnemer: maakt de deelnemer bewust van haar eigen handelen • Geef de deelnemer de ruimte om te leren. • Kijkt met de deelnemer naar wie ze is als mens en wie ze is in haar beroep.
<p>Overige taken/vaardigheden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Assisteren bij huishoudelijke taken. 	

STAP 2: OEFENEN – De deelnemer oefent met het zelfstandig uitvoeren van de vaardigheden die genoemd zijn bij stap 1. Deze worden aangevuld met onderstaande vaardigheden. Alles wat de deelnemer doet, gebeurt onder het toezicht van een gediplomeerde pedagogisch medewerker

Wat mag een deelnemer?	Wat vraagt dit van de werkbegeleider?
<p>Kinderen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Observeren volgens de methode waar de organisatie mee werkt. • Plannen, voorbereiden, uitvoeren en evalueren van activiteiten met een doel voor ogen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het hele team is werkbegeleider, dat betekent dat de werkbegeleider <u>alle collega's</u> betreft bij de begeleiding • Is op de hoogte van het BPV handboek en de ontwikkelingen in het onderwijs; welke middelen worden er gebruikt. (daarbij is het wenselijk om werkveldbijeenkomsten regelmatig te bezoeken) • Voert regelmatig (ongeveer één keer per 2 weken) gesprek met de deelnemer. • Kent de leerstijl van de deelnemer en weet waar de deelnemer staat. • Sluit de begeleiding aan bij het niveau van de leerling; zorgt dat de verwachtingen worden uitgesproken • Trekt <u>op tijd</u> aan de bel bij de stagiaire en de BPV contactpersoon • Is zich bewust van haar voorbeeldgedrag naar de deelnemer in alle facetten. • Maakt de deelnemer bewust van haar eigen verantwoordelijkheid voor het leerproces. • Stuurt het persoonlijk leerproces/ begeleidt de deelnemer haar persoonlijk leerproces zelf te sturen • Is consequent t.a.v. afspraken, maakt concreet: <i>wat heb je wanneer af.</i> • Biedt succes ervaring en begint met veilige situaties. • Betreft de deelnemer bij het werk, team en organisatie • Geeft <u>direct</u> gerichte positieve en opbouwende feedback. • Staat open voor de feedback en mening van de deelnemer. • Reflecteert samen met de deelnemer; maakt de deelnemer bewust van haar eigen handelen. • Geef de deelnemer de ruimte om te leren. • Kijkt met de deelnemer naar wie ze is als mens en wie ze is in haar beroep. • Geeft gelegenheid / scheidt voorwaarden om te kunnen oefenen. • Stimuleert de deelnemer om deel te nemen aan overlegvormen.

STAP 3: UITVOEREN – De deelnemer mag alle bovengenoemde vaardigheden zelfstandig uitvoeren. Deze worden aangevuld met onderstaande vaardigheden. Alles wat de deelnemer doet, gebeurt onder het toezien van een gediplomeerde pedagogisch medewerker.

Wat mag een deelnemer?	Wat vraagt dit van de werkbegeleider?
<p>Kinderen/collega's</p> <ul style="list-style-type: none"> Zelfstandig een groep draaien, waarbij de deelnemer beslissingen neemt t.a.v. de groep, collega's aanstuurt en inspeelt op onverwachte situaties in de groep. 	<ul style="list-style-type: none"> Het hele team is werkbegeleider, dat betekent dat de werkbegeleider <u>alle collega's</u> betreft bij de begeleiding Is op de hoogte van het BPV handboek en de ontwikkelingen in het onderwijs; welke middelen worden er gebruikt. (daarbij is het wenselijk om werkveldbijeenkomsten regelmatig te bezoeken) Voert regelmatig (ongeveer één keer per 2 weken) gesprek met de deelnemer Weet de leerstijl van de deelnemer en weet waar de deelnemer staat Sluit de begeleiding aan bij het niveau van de leerling; zorgt dat de verwachtingen worden uitgesproken Trekt <u>op tijd</u> aan de bel bij de stagiaire en BPV contactpersoon Is zich bewust van haar voorbeeldgedrag naar de deelnemer in alle facetten Maakt de deelnemer bewust van haar eigen verantwoordelijk voor het leerproces Begeleidt de deelnemer om haar persoonlijk leerproces zelf te sturen Is consequent t.a.v. afspraken maakt het concreet: <i>wat heb je wanneer af</i> Betrekt de deelnemer bij het werk, team en organisatie Geeft <u>direct</u> gerichte positieve en opbouwende feedback Staat open voor de feedback en mening van de deelnemer Reflecteert samen met de deelnemer; maakt de deelnemer bewust van haar eigen handelen Geef de deelnemer de ruimte om te leren Kijkt met de deelnemer naar wie ze is als mens en wie ze is in haar beroep Geeft gelegenheid / scheidt voorwaarden om zelfstandig te kunnen werken Stimuleert de deelnemer om deel te nemen aan overlegvormen Doet een stapje terug durft de deelnemer los te laten en laat de deelnemer zelf komen Begeleidt de deelnemer als beginnend volwaardig collega?

Overlegstructuur stagebegeleiding

Tijdens de stage wordt de leerling begeleid door de werkbegeleider en praktijkopleider.

De leerling, werkbegeleider en praktijkopleider voeren gedurende het schooljaar verschillende gesprekken.

Daarvoor is een overlegstructuur opgezet:

Soort gesprek	Wanneer	Doel	Wie
Sollicitatiegesprek <i>Formulier 5.5a</i>	Voordat de leerling start	Eventuele aanname van de leerling	Leerling, praktijkopleider en een 2e medewerker van OKB (bij voorkeur de werkbegeleider)
Kennismaking	Eerste stagedag	Kennismaken met de collega's, kinderen en de groep	Leerling en werkbegeleider
Evaluatie introductieperiode <i>Formulier 5.5.1b</i>	Binnen drie weken	Introductieperiode evalueren en afsluiten en plan van aanpak maken.	Leerling, werkbegeleider en praktijkopleider
Introductiegesprek vanuit onderwijsinstelling <i>Formulier school</i>	Vanaf week 6	BPV docent komt kennismaken met locatie en organisatie	Leerling, werkbegeleider, praktijkopleider en BPV docent
Begeleidingsgesprek	1 x per twee weken Vanaf start stage	Ondersteunen van leerling bij leerproces en uitvoeren van opdrachten	Leerling en werkbegeleider
Voortgangsgesprek <i>Formulier 5.5.2a</i>	1x per 5 weken Het 1 ^e is 5 weken na de evaluatie van de introductieperiode	Kijken naar de voortgang en ontwikkeling van het leerproces van de leerling	Leerling, werkbegeleider en praktijkopleider
Tussenevaluatie School <i>Formulier school</i>	Halverwege stageperiode	Terugblikken op eerste deel van stageperiode en kijken naar de komende periode	Leerling, werkbegeleider, praktijkopleider en BPV docent
Eindgesprek <i>Formulier 5.5.2b + formulier school</i>	Einde stageperiode	Beoordelen of leerling voldoet aan alle gestelde eisen om door te gaan naar het volgende leerjaar of voor het behalen van het diploma	Leerling, werkbegeleider, praktijkopleider en bpv-docent

Het sollicitatie, begeleidings- en voortgangsgesprek wordt gevoerd met alle leerlingen. Bij de tussenevaluatie en het eindgesprek van de leerlingen van de leerafdeling is geen BPV medewerker aanwezig, de leerafdeling wordt begeleidt door een docent van het KW1C.

De gesprekken in deze lijst zijn de gesprekken die gedurende het leerjaar gevoerd worden. Geheel afhankelijk van de leerstijl van de leerlingen kunnen daar nog gesprekken aan toegevoegd worden of kan de frequentie van bepaalde gesprekken verhoogd of verlaagd worden.

3.9.3 Managementstructuur

Binnen onze organisatie kennen we twee leidinggevende functies die elk op hun eigen niveau verantwoordelijk zijn voor deze locatie:

- De manager Opvang heeft de dagelijkse leiding over de dagopvang en de BSO in de leeftijd van 0 tot 12 jaar. De manager Onderwijs heeft de dagelijkse leiding over alle medewerkers van het onderwijs. De managers zijn het eerste aanspreekpunt op de locatie.
- De integraal directeur is verantwoordelijk voor de pedagogische en onderwijskundige visie en handelswijze van de opvang.
- De directeur OKB is verantwoordelijk voor meerdere locaties en stuurt de desbetreffende (locatie)managers aan.

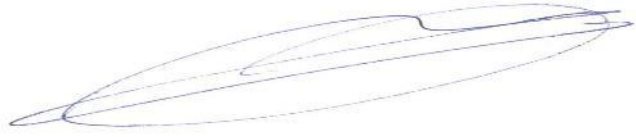
Nawoord

In dit pedagogisch beleid hebben wij omschreven wat onze visie is op de dagopvang en hoe deze is uitgewerkt in de pedagogische doelen. Vervolgens hebben we aangegeven hoe wij die doelen willen bereiken, waarbij de medewerkers een essentiële rol vervullen. Ook hechten wij veel waarde aan het contact en de samenwerking met ouders. Wij beiden houden ons immers bezig met de opvoeding en verzorging van het kind. Dit leidt tot een gedeelde verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling, het welbevinden en de betrokkenheid van het kind.

Het pedagogisch beleid wordt elk jaar geëvalueerd. Ontwikkelingen in de maatschappij, nieuwe inzichten of signalen vanuit de kindercentra kunnen aanleiding zijn dit beleid te wijzigen. Het beleid wordt vastgesteld door het management van KC de Hoven; de oudercommissie heeft adviesrecht over aanpassingen in dit beleid.

Literatuur

- KC- raad reglement KC de Hoven;
- Personeelsbeleid KC de Hoven;
- CAO kinderopvang 2018-2019;
- Convenant Kwaliteit Kinderopvang 2013;
- Wet Kwaliteit Kinderopvang en Peuterspeelzalen:
- Regeling Kwaliteit Kinderopvang en Peuterspeelzalen 2012:
- Ontwerpbesluit tot het stellen van eisen aan de kwaliteit van de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk (Besluit kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzaalwerk)
- BKK, Fukkink, R. (eindredactie) (2017) – Pedagogisch curriculum voor het jonge kind in de kinderopvang – Bohn Stafleu van Loghem, Houten
- IJzendoorn, M.H. van, Tavecchio, L.W.C, Riksen-Walraven, J.M.A. van (2004) – De kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang – Boom, Amsterdam.
- Hoex, J., Kwok, S.(2009) - Pedagogische kwaliteit op orde – Nederlands Jeugd Instituut, Utrecht.
- Schreuder, L., Boogaard, M., Fukkink, R., Hoex, J.(2011) - Pedagogisch kader kindercentra 4 – 13 jaar – Reed Business, Amsterdam.
- Keulen van, A. van, Singer, E. (2012) Samen verschillend. Pedagogisch kader diversiteit in kindercentra 0 – 13 jaar – Reed Business, Amsterdam.
- Margot Meeuwig, Wilma Schepers (2007) Sporen van Reggio, Introductie in de sporen pedagogiek
- Singer, E. (2015) Speels, liefdevol en vakkundig – SWP, Amsterdam.
- NJI factsheets over media-opvoeding:
<http://www.nji.nl/nl/Mediaopvoeding-Praktijk/Toolbox-Mediaopvoeding-Media-Gewoon-opvoeden>
- Delfos, M. (2013) Virtuele ontwikkeling van de jeugd – SWP, Amsterdam.
- Keulen van, A. (2013) Jonge burgers – SWP, Amsterdam
- Keulen van, A. (2013) Denk groot, doe klein! – SWP, Amsterdam
- Zwiep, C. (2014) Seksuele ontwikkeling – SWP, Amsterdam

Titel adviesaanvraag	Pedagogisch beleid
Datum adviesaanvraag	20 september
e	☐ Stichting De Witte Wielen* ☐ Dagopvang De Windkracht ☐ BSO De Groote Wielen ☐ BSO Wittering.nl ☒ KC DE Hoven ☐ KC de Sprong
Naam en functie aanvrager advies	☐ Manager Opvang : Margreet Deliën
Korte omschrijving van de adviesaanvraag	Het pedagogisch beleid en het veiligheids- en gezondheidsbeleid zijn na de GGD inspectie aangepast op een aantal punten (zie rood gemarkeerde tekst) Graag jullie advies hierover.
Motivatie	Zie hierboven
Naam en functie verlener advies	Voorzitter: Namens deze Menno Tangenbergh lid OC
Status van het advies	☒ Positief * ☐ Negatief
Motivatie	Alle aanbevelingen zijn overgenomen en opgevolgd.
Datum en handtekening aanvrager	
Datum en handtekening verlener	

* aankruisen wat van toepassing is